

**TREBALL FINAL DE GRAU EN MESTRE/  
A D'EDUCACIÓ INFANTIL/PRIMÀRIA**

*«Replegar el bestiar abans  
d'anar a l'escola»*



COMPARACIÓ  
HISTÒRICO-EDUCATIVA  
DE LA VIDA ESCOLAR.  
CATÍ: 1950/2020

**Nom de l'alumne/a:** Cristian Roca Salvador

**Nom del tutor/a de TFG:** Miguel Juan Ortells Roca

**Àrea de Coneixement:** Història de l'Educació

**Curs acadèmic:** 2019-2020

# ÍNDIX

|  |           |
|--|-----------|
| <b>0. RESUM I PARAULES CLAU.....</b>       | <b>3</b>  |
| <b>1. INTRODUCCIÓ TEÒRICA.....</b>         | <b>3</b>  |
| <b>2. OBJECTIUS.....</b>                   | <b>4</b>  |
| <b>3. METODOLOGIA.....</b>                 | <b>4</b>  |
| •3.1. Eina de recollida de dades.....      | 4         |
| •3.2. Mostra: Persones entrevistades.....  | 10        |
| <b>4. RESULTATS.....</b>                   | <b>10</b> |
| •4.1. Agrupaments.....                     | 11        |
| •4.2. Llibres utilitzats.....              | 13        |
| •4.3. Què feia el mestre.....              | 15        |
| •4.4. Activitats dels alumnes.....         | 18        |
| •4.5. Mobiliari.....                       | 22        |
| •4.6. Esbarjo.....                         | 23        |
| •4.7. Distribució del temps.....           | 24        |
| •4.8. Materials.....                       | 25        |
| •4.9. Malifetes.....                       | 26        |
| •4.10. Futur de l'alumnat entrevistat..... | 27        |
| <b>5. REFLEXIÓ.....</b>                    | <b>29</b> |
| <b>6. BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA.....</b>    | <b>33</b> |
| <b>7. ANNEXOS.....</b>                     | <b>34</b> |

## 0-RESUM

En aquest treball final de grau vaig a comparar sistemàticament l'escola de Catí (Alt Maestrat, Castelló) dels anys quaranta i cinquanta, amb l'escola actual. Per a dur-ho a terme plantejo una sèrie d'entrevistes a persones majors –de setanta-cinc fins a huitanta-cinc anys- i comparo les seues vivències amb les dels xiquets i xiquetes de l'actual escola de Primària. Els resultats d'aquest treball els he estructurat en diferents apartats, com són: el *tipus d'agrupaments*, els *llibres utilitzats*, *saber les activitats i les actituds del mestre*, *les activitats dels alumnes*, *el mobiliari*, *el pati*, *la distribució del temps*, *els materials*, etc. Per a acabar, basant-me en totes les aportacions de les diferents persones entrevistades, faig una reflexió pròpia on explico tot allò que he après dialogant amb aquestes persones.

**Paraules clau:** Estudi, escola, entrevista, històries de vida, Catí.

## 1-INTRODUCCIÓ TEÒRICA

Quan als estudiants de magisteri que estem acabant la carrera se'ns parla de l'escola, sovint pensem en una escola molt dinàmica, un escola on any rere any les coses van canviant, on sorgeixen coses noves, on apareixen canvis que ens obliguen a adaptar-nos contínuament. Se'ns ha dit, per altra banda, que l'ensenyament tradicional es basava en l'aprenentatge a través de la repetició; en una acumulació de coneixements en el cap dels nens, que després arribaven a classe i ho soltaven tot; amb un professorat d'explicacions contínues i repetitives per a arribar a un examen final, o fins i tot, sense examen, com veurem en les diferents entrevistes.

Abans d'entrar directament a analitzar les diferents entrevistes, voldria explicar la situació històrica-política en la qual es trobaven entre 1940-1950.

Començarem explicant el fet relacionat amb l'àmbit educatiu. L'educació espanyola d'aquell moment està influenciada per les etapes que apareixen anteriorment. En primer lloc trobem la Dictadura de Primo de Rivera (1923-1931), on la taxa de gent analfabeta estava sobre un 50%, el nombre d'escoles era insuficient, el sou dels mestres era molt baix...(Rodríguez, Sánchez, Serrano, 2007).

Durant la II República (1931-1936), el govern va intentar millorar aquesta situació creant escoles noves, augmentant el nombre de professors... però la realitat educativa seguia sent lamentable per a la major part de la població (Rodríguez, Sánchez, Serrano, 2007). Aquest intent de reforma es va veure afectat per la Guerra Civil (1936-1939). Durant aquest conflicte, l'educació va adquirir un paper molt important des del punt de vista de la propaganda política, ja que la gent creia que aquesta podia influir en la victòria (Rodríguez, Sánchez, Serrano, 2007).

En acabar la Guerra Civil es replanteja el tema de l'educació en Espanya amb l'entrada del franquisme (1939-1975). Desapareix la Institució Lliure d'Ensenyança i qualsevol centre d'educació laica. Els mestres relacionats amb la República són apartats de les classes, i es fan

llibres de text amb les idees del nou règim franquista (Bedmar i Montero; 2010).. Aquesta reforma afecta molt directament a la literatura i a la història estudiada en aquestes classes. Desapareix l'ensenyança mixta, encara que no del tot, ja com veurem més endavant, i la formació es troba dins de l'ensenyança catòlica per a tots (Bedmar i Montero; 2010). Els nens reben les noves consignes polítiques del nou estat en l'assignatura que ells anomenen «Falange», però que realment s'anomena *Formación del Espíritu Nacional* (FEN). Políticament, el ministre Ibáñez Martín que substitueix a l'anterior ministre, Pedro Sainz Rodríguez, en l'educació nacional, serà el responsable en aquest tema en tota la dècada dels anys quaranta. Aquest model segueix en els posteriors anys amb els ministeris de Ruiz Giménez i Cruz García Mina en la dècada dels cinquanta. La política de Ibáñez Martín reflecteix el nacional-catolicisme, és a dir, la ideologia oficial de l'època. Aquesta ideologia és la que apareix en els llibres de text, ja que l'educació va ser decisiva per al règim (Puelles, 2008).

Des d'aquesta llei (Llei sobre l'educació primària de 1945) fins a la llei actual, la *Llei Orgànica de Modificació de la LOE* (LOMLOE), l'educació espanyola ha passat per diferents lleis. La *Llei General d'Educació* (LGE) de 1970, la *Llei Orgànica d'Estatuts de Centres Escolars* (LOECE) de 1980, la *Llei Orgànica de Dret a l'Educació* (LODE) de 1985, la *Llei Orgànica General del Sistema Educatiu* (LOGSE) de 1990, la *Llei Orgànica de Qualitat de l'Educació* (LOCE) de 2002, la *Llei Orgànica d'Educació* (LOE) de 2006 i la *Llei Orgànica per a la Millora de la Qualitat Educativa* (LOMCE) de 2013 (Ministerio de Educación, Cultura y Deporte, 2014).

## **2-OBJECTIUS**

El principal objectiu d'aquest estudi és entendre l'escola dels anys quaranta i cinquanta mitjançant la seua comparació amb l'escola actual; comparació que realitzarem a través de les dades recollides. Per a poder arribar a aquest objectiu, tenim una altra sèrie d'objectius secundaris establerts durant l'estudi.

- Conèixer el model educatiu imposat del 1940 al 1959 i el model educatiu actual.
- Analitzar comparativament diversos aspectes de l'escola dels anys 40-50 i de l'escola d'avui en dia.
- Analitzar l'opinió i les vivències de les persones entrevistades.
- Establir relacions inter-generacionals entre els joves estudiants i les persones majors.

## **3-METODOLOGIA**

### **3.1. Eina de recollida de dades**

La metodologia utilitzada en aquest treball ha sigut, essencialment, de caire biogràfic-narratiu. Totes les persones entrevistades han contat i explicat, gràcies al treball de camp, és a dir, per mitjà

de les entrevistes, quin és el seu record de l'escola i de les vivències realitzades, en molts casos un poc emboirada pel pas dels anys. És mitjançant aquesta entrevista on aquestes experiències viscudes es transformen en text, és a dir, mitjançant la interacció oral.

Per tal de recollir les dades de primera mà, he dissenyat una entrevista, adaptada tant a les persones majors com als xiquets i xiquetes de primària, preguntant-los als dos grups les mateixes qüestions, encara que de diferent manera. Tot seguit, he fet l'entrevista a 4 persones majors, concretament entre 75 i 85 anys i a 4 persones de primària, entre 8 i 12 anys.

L'entrevista va estar enfocada de diferent manera per als dos grups de persones, però amb els mateixos objectius, tenint preguntes per a la gent major i preguntes més concretes per als xiquets i xiquetes de l'escola. Les entrevistes van ser realitzades mitjançant trucades telefòniques per la situació en la qual ens trobem actualment. En primer lloc, mostraré el guió utilitzat per a realitzar les entrevistes als xiquets i xiquetes i després, el guió utilitzat per a entrevistar a les persones majors.

#### **Taula 1: Entrevista a alumnes d'Educació Primària**

##### ***Te'n recordes a quina edat vas començar a anar a l'escola?***

*Com anaves fins a l'escola quan eres menudet? T'acompanyava algú?*

##### **•AGRUPAMENTS (Tipus d'agrupament i distribució)**

Ara et preguntaré sobre la manera que esteu asseguts en classe.

*Com esteu agrupats? Els xics i les xiques esteu separats? O esteu tots junts?*

*Seieu per parelles? O esteu asseguts en grups?*

*Com ho feu per a saber de quina forma us heu d'asseure?*

*Aneu només un curs o aneu més d'un a la mateixa classe?*

*Quants xiquets sou a classe?*

##### **•TIPUS DE LLIBRES UTILITZATS**

Ara et preguntaré sobre els llibres que utilitzeu a classe.

*Com són els llibres?*

*Llargos-curts?*

*Teniu quadernets?*

*Pots Escriure en ells? O has d'escriure a un altre lloc?*

*Molta lletra?*

*Il·lustracions? Imatges?*

*Utilitzeu els mateixos llibres per a tots els cursos? O els canvieu cada any?*

*Els compreu cada any? Els hereteu d'algun germà o germana, familiar o conegut?*

##### **•QUE FEIA EL MESTRE? QUINES ACTIVITATS FEIA EL MESTRE?**

Ara et preguntaré sobre quines coses fa el Mestre;

*Tu que tens, MESTRE O MESTRA?*

*I el mestre que fa mentre tu estàs en classe?*

*Explica la feina?*

*Corregeix la faena?*

*Algun dia s'enfada i us renyeix?*

*En quina llengua parleu a classe? Valencià, castellà, anglés?*

*I en cada assignatura heu de parlar l'idioma que toca? O en castellà es pot parlar el valencià?*

#### •PAPER DE LA FAMÍLIA

El vostre mestre o tutor parla amb els vostres pares? Fa reunions amb ells?

*Te'n recordes com us va ensenyar a escriure?*

*O a llegir?*

*Text llarg o paraules?*

*Te'n recordes com vos van ensenyar a sumar i a restar? Utilitzava quadernets? O ho feia a la pissarra?*

#### • ACTIVITATS DELS ALUMNES

*Quines assignatures estudies en l'escola?*

*Feu religió?*

*Feu treballs en grup? (murals, treballs de recerca...)*

*Quan feu feina, la feu només amb paper i llapis? Us deixen els ordinadors?*

*Manen faena per a casa? O només la feu en classe?*

#### •ACTIVITATS

Ara et preguntaré per les activitats que feu a cada assignatura

*Què feu aquest any a mates? Per a explicar-vos (per exemple, Matemàtiques) com ho fa el mestre? Ho feu a la pissarra? Ho llegeix del seu llibre?*

*Què feu a valencià i a castellà? Feu dictats? Feu lectures?*

*Què feu a socials?*

*Què feu a naturals? Per a explicar-vos (per exemple, Matemàtiques) com ho fa el mestre?*

*Ho feu a la pissarra? Ho llegeix del seu llibre?*

*Què feu a plàstica?*

*Què feu a educació física? Eixiu al pati?*

*Feu música?*

*Feu religió?*

*I quan has acabat tot açò...*

*Com saps si estàs aprovat? Fas algun examen?*

*Quina t'agrada més? Quina menys? I per què?*

**•MOBLES (MOBILIARI)**

*Ara et preguntaré per la classe, com és la teua classe?*

*Teniu mobles? Com són els mobles?*

*Com estan organitzades les taules? Les podeu manejar del lloc?*

*És lluminosa la classe? O per a fer la feina connecteu la llum?*

*Teniu plantes? Plantades per vosaltres?*

*Teniu calefacció per a quan fa molt de fred? I a l'Estiu?*

**•PATI**

*Ara et preguntaré pel pati*

*Com és el pati?*

*Gran-menut?*

*A què jugueu?*

*M'explicaries els jocs?*

*Porteu l'esmorzar de casa? Podeu portar el que vulgueu? On vos el mengeu?*

**•HORARIS (DISTRIBUCIÓ DEL TEMPS)**

*Ara et preguntaré pels horaris que fas.*

*A quina hora us alceu per a anar a classe?*

*A quina hora entres a classe? I a quina ixes? Pareu a dinar?*

*Cada dia saps les assignatures que et toquen abans d'anar a classe? O el mestre fa el que vol?*

**•MATERIALS I QÜESTIONS TECNOLÒGIQUES**

*Quins Materials uses en classe? (llapis, goma, colors ...)*

*Portes els llibres a la motxilla o teniu les coses en classe? Que portes més a la motxilla?*

*Teniu ordinadors? Podeu fer treballs amb ells o buscar informació?*

*Teniu tauletes tàctils? Per què les useu?*

*Teniu pissarra digital? Per què la useu?*

**•MALIFETES**

*Feu malifetes a classe?*

*Què t'agradaria ser de gran?*

## **Taula 2: Entrevista a persones majors**

A quina Edat vas començar a estudiar? primers dies en l'escola.

### **•AGRUPAMENTS (Tipus d'agrupament)**

*Com estàveu repartits dins de la classe?*

*Per sexe?*

*Per edat?*

*Pel nivell de coneixements?*

*Per parelles o en grup?*

### **•TIPUS DE LLIBRES UTILITZATS**

*Com eren els llibres?*

*Escriure en ells?*

*Llargs-curts?*

*Molta lletra?*

*Il·lustracions? Imatges?*

*Els compràveu cada any? Els heretàveu?*

### **•QUÈ FEIA EL MESTRE**

*En primer lloc que teníeu, MESTRE O MESTRA?*

*Explicava?*

*Corregia?*

*Renyia? O directament anava el calbot?*

*Quin idioma utilitzàveu a classe?*

*Senyals d'afecte cap als alumnes. Es preocupava per la família?*

### **•PAPER DE LA FAMÍLIA**

*Els vostres pares parlaven en el mestre sobre els seus fills? Feien reunions?*

*Quines tècniques eren usades pel professor per a ensenyar-vos les coses? Repetició?*

### **•ACTIVITATS DELS ALUMNES**

*Quines assignatures estudiaves?*

*Activitats de Matemàtiques*

*-tipus de problemes*

*-Temàtica d'aquests. Recordes algun?*

*-Unitats de mesura. Que treballàveu?*

*Activitats de Llengua*



*Activitats d'Història d'Espanya*

*Activitats de ciències*

*Religió?*

*Féieu alguna assignatura diferent de les xiques o dels xics?*

**•TREBALLS:**

*Treballs en grup (murals, investigacions, herbaris, col·lecció d'insectes ...)?*

*Activitats de paper i llapis? Féieu feina en casa? O només en classe?*

*Féieu eixides de l'escola?*

*Com sabies si estaves aprovat? Féieu algun tipus d'examen?*

*Assignatura preferida? O menys preferida? Per què?*

**•MOBLES (MOBILIARI)**

*Com era l'atmosfera?*

*Com eren els mobles (Pupitre, pissarra, mapes, esquelet...)?*

*Era lluminosa la classe?*

*Teníeu plantes? Plantàveu vosaltres?*

*Calefacció? Estiu/hivern*

**•PATI**

*Féieu pati? Com era el pati? Gran-menut? A què jugàveu? Portaveu l'esmorzar de casa?*

**•HORARIS (DISTRIBUCIÓ DEL TEMPS)**

*En cas de viure lluny de l'escola, a quina hora us alçàveu?*

*Quant de temps dedicàveu a cada cosa?*

*Paràveu a dinar?*

**•MATERIALS I QÜESTIONS TECNOLÒGIQUES**

*Materials (llapis, goma, cartilla, enciclopèdia...)*

*Motxilla o teníeu les coses en classe?*

**•MALIFETES**

*Féieu malifetes en classe?*

*Si les coses haguessen sigut més fàcils, hagueres seguit estudiant?*

Durant l'entrevista, van anar sorgint preguntes noves i diferents, ja que aquest era un guió obert. Mentrestant les persones entrevistades estaven parlant, mai les vam tallar, pel simple motiu que anava apareixent informació d'interès sense haver-los preguntat sobre aquestes qüestions.

### 3.2. Mostra: Persones entrevistades

Les persones entrevistades són gent del poble de Catí, a les quals he d'agrair la seua ajuda per la manera que m'han rebut amb els braços oberts, i m'han ajudat en tot el possible, fent les entrevistes molt amenes, buscant-me fotografies, buscant llibres, etc.

Les entrevistes han estat realitzades mitjançant el telèfon mòbil, ja que ens trobem en un moment de confinament. Tant les persones majors com els xiquets i xiquetes són persones que viuen el seu dia a dia al poble de Catí, i són persones vulnerables per la pandèmia, d'aquí aquesta elecció. Mentre s'estaven realitzant les entrevistes, aquestes han sigut gravades per a poder transcriure-les, el que ens ajuda a l'hora d'analitzar-les posteriorment.

En primer lloc vaig a parlar de les persones majors que han format part d'aquest estudi. Aquestes persones les dividirem en dos grups. Les dues primeres es van criar en un mas, i l'escola on anaven era en un poblet que ara només viuen dues persones. Ells són **Serviliano** de huitanta anys, i **Palmira** de setanta-sis anys, els quals van coincidir en l'escola i anys després es van casar. En segon lloc trobem les altres dues persones majors, les quals van assistir a l'escola de Catí. Aquestes persones eren de famílies més acomodades, les quals van optar a una ensenyança diferent de les dues nomenades anteriorment. Són **Jose Daniel**, de setanta-cinc anys, i **Paquita**, de huitanta-dos anys. En tercer lloc, trobem els xiquets i les xiquetes de l'escola de Catí, i amb el permís dels seus pares puc anomenar-los en aquest treball. Ells són **Carmen**, de nou anys; **Ian**, de deu anys; **Sonia**, també de deu anys, i **Tomàs**, d'onze anys.

Per a acabar, he fet una reflexió i unes conclusions on apareix tot allò que he après fent l'estudi com les meues pròpies valoracions.

## 4-RESULTATS

Les primeres entrevistes realitzades van ser a la gent que es va criar al mas, és a dir, eren *masovers* i, com sabem, en aquella època un xiquet i xiqueta feia molta falta a casa. Durant tot el treball seguirem aquest ordre, primer la gent major que es van criar al mas, després la gent major que va anar a l'escola de Catí i després els alumnes actuals del CRA «*l'Aiguaneu*», actual aulari de Catí.

Quan vaig començar a preparar-me les preguntes per a l'entrevista, el primer que vaig pensar investigar era el què feien les persones d'aquella generació en els seus primers dies en l'escola. Parlar amb Serviliano em va mostrar que allò havia estat molt important per a la seua família. La primera vegada que va anar a l'escola va ser als set anys, i va baixar a Catí, on no va estar ni un curs complet, ja que als vuit anys va anar a *La Cañada de Benatanduz*, un poble de l'interior de Terol. Aquest canvi de l'escola va ser obligat, sense poder optar a res més, ja que com

ell em va dir: «*els feia falta als abuelos*». Així eren les coses en aquell moment, les famílies sí que volien que els seus fills i filles aprengueren, però el justet per a saber escriure i llegir, ja que si feien falta a casa, allò anava per davant.

En un primer moment i després de fer les primeres entrevistes, realment pensava que allò que nosaltres anomenem P2, P3..., és a dir, l'Educació Infantil, no existia en aquell moment, fins que vaig entrevistar a les persones que vivien al poble, persones de famílies més acomodades.

Mentre estava parlant amb Jose Daniel, el primer que em digué va ser que ell va començar als 4 anys, al parvulari. Allí estaven durant tres anys fins que als set anys ja baixaven a l'escola dels majors, com anomenen ells. Igual que Paquita, el parvulari el feien tots junts, sense diferències de sexe, les quals apareixien als set anys.

El que trobem és que en aquella època de dictadura ja existia el *parvulari*, on passaven una sèrie d'anys abans d'entrar al curs acadèmic –el que ara anomenen Educació Primària. L'avantatge d'aquests és que ja sabien certs coneixements en el moment d'entrar a l'altra escola, el que feia que es formés una classe de nens i nenes que ja sabien uns coneixements mínims, juntament amb aquells que fins als set anys no havien vist mai un llibre, és a dir, que no havien fet Educació Infantil. Al parlar amb els xiquets i xiquetes d'escola, ells també em van afirmar que van anar a Educació Infantil fins als sis anys. Ens trobem amb un apartat quasi igual, de l'any 1940-1950 fins al 2020, amb la diferència que només podien anar aquelles persones que realment s'ho podien permetre. Els xiquets i xiquetes de l'escola de Catí, formen part de famílies treballadores, famílies que treballen en xicotetes o mitjanes empreses del poble, autònoms o que es dediquen al món agrícola i ramader, i tots han optat al parvulari. A l'àmbit territorial de Catí, no hi ha cap diferència respecte a les famílies i l'educació rebuda als seus fills en l'actualitat, pel que fa al tema econòmic.

#### **4.1. Tipus d'agrupament**

El que volem analitzar en aquest punt és la forma en què estaven asseguts i distribuïts per l'espai de l'aula. Per a començar pararem atenció a les persones que van assistir a l'escola més rural, una escola en un mas. Començarem a analitzar les realitats de Palmira i Serviliano.

El que més crida l'atenció és que ens trobem amb una escola mixta, on anaven tots junts, xics i xiques, i com ja sabem, en l'època de dictadura estava totalment prohibit. Aquest fet era originat perquè moltes poblacions que no arribaven a un nombre mínim d'alumnes, llavors havien de rebre l'educació junts, com deia la *Llei Moyano* (Rodríguez, Sánchez, Serrano, 2007), vigent en aquell moment. El que feien era estar separats dins de classe, els xics a un costat i les xiques a l'altra, cada un a la part de la classe que li tocava. Així ens ho conta Palmira: «*quan jo vaig començar a anar a l'escola els xics es posaven a una part i les xiques a l'altra, però tots junts*».

La forma de seure era la següent: estaven tots asseguts de dos en dos als pupitres, i agrupats per la mateixa edat. Però el que veiem és que no tots tenien pupitres on seure; llavors hi

havia un banc molt llarg amb una taula igual de llarga per als més menuts que entraven a l'escola. Eren molts alumnes per a la mateixa mestra, ja que estaven els quaranta junts. Al principi els va posar per edat, però a poc a poc els va anar posant per nivells de coneixements, com diu Serviliano: *«el que més sabia més cap avant i el que menys sabia cap atrás.»*<sup>1</sup>

En el moment que vaig posar-me a entrevistar les persones majors que havien anat a l'escola de Catí, aquests sí que em digueren que estaven separats per sexe, uns a cada part de l'escola. Les classes eren molt grans, uns 70 o 80 xiquets, encara que hi havia alguns que, com diu Jose Daniel: *«com els pares no tenien mitjos se n'havien d'anar a guardar [la rabera] o al camp amb el seu pare.»*

Aquestes paraules reflecteixen la realitat d'aquell moment. Dins la classe estaven agrupats en taules de dos: un seient enganxat a la taula i de dos en dos. A més, anaven per seccions, però tots junts: n'eren 70 o 80 en la mateixa classe dividits en seccions. Les seccions són el què ara anomenem cursos o nivells. Hi havia tres seccions dins la classe: primera secció, és a dir, els més grans; segona secció, els del mig; i tercera secció, els més menudets. Així ens ho conta Jose Daniel: *«sort que allò d'anar tots junts només va durar mentre estava en la tercera secció.»*

Va ser llavors quan ell feia dos anys que estava en l'escola quan van separar els grups dels xics i de les xiques, per a dos mestres. Quan va canviar la manera de tindre als xiquets es va passar a una millor educació, ja que estem parlant de tindre 40 xiquets menys en l'aula.

El mestre sempre es posava davant i els alumnes estaven organitzats en els pupitres de dos en dos, a cada fila eren quatre xiquets i eren unes set o huit files. Com em va dir ell: *«sempre estàvem organitzats per edats, no anàvem per llestos o no llestos»*. El que veiem fins aquí que la manera en què estaven asseguts era una manera perfecta per a escoltar el que el mestre deia sense tindre l'opció d'interactuar, ni amb els companys ni amb el mestre. Si parlaves amb el mestre, era perquè ell t'havia donat la paraula.

Pel que fa als xiquets i xiquetes que actualment van a l'escola de primària, l'agrupament utilitzat per aquests és molt diferent. Després de parlar amb alumnes de tercer, quart, cinquè i sisè, el que veiem és que en cap moment estan separats pel sexe, ni pel nivell de coneixements, sinó que estan asseguts en grup, de vegades fent sorteig –com ens han contat-, de vegades escrivint en un paper aquelles persones amb les quals més els agradaria treballar –encara que després la decisió és la del mestre-, i d'altres on el primer dia el mestre els va dir on s'havien d'asseure. Però sempre en grup. En el moment que trobem dos cursos en la mateixa classe, aquests estan separats, és a dir, uns per un costat i els altres per l'altre, però sempre amb la mateixa direcció, el del treball cooperatiu. Amb aquesta forma d'asseure's el que volen promoure els mestres és que hi haja una ajuda constant entre ells, que es miren les cares, que exposen el que no saben, si algun company els hi pot explicar, no fa falta que vaja el mestre, sempre que les direccions siguin clares.

---

<sup>1</sup> D'aleshores ve l'expressió: *«ser el primer/l'últim de la classe»*. Nota de l'autor.

El treball cooperatiu està molt relacionat amb la forma de distribuir els xiquets i les xiquetes en les escoles d'avui en dia. La forma en què estan agrupats ajuda al mestre a aconseguir diferents objectius dins de la mateixa ensenyança. El que intenta el tutor és augmentar el rendiment dels seus alumnes com a un total, és a dir, els alumnes com a un conjunt. Volem augmentar l'aprenentatge tant dels xiquets i xiquetes amb un rendiment més alt, com la dels estudiants amb un rendiment més baix.

En segon lloc, en crear un bon clima d'aprenentatge, afavorim a la millora de les relacions entre aquests, on apareix i millora la diversitat que hi ha en les aules. I per últim, encara que siga també molt important, millorar els aspectes psicològics, socials i cognitius. Augmenta el pensament dels alumnes, cada vegada més flexible, relacionant les idees aportades pels seus companys i els conceptes nous que van apareixent en l'aprenentatge. Cosa que els permet comprendre i resoldre els problemes que puguen anar sorgint.

El que veiem és que hom passa d'un aprenentatge basat en la producció i amb una alta competitivitat entre els nens, a un aprenentatge en equip, on tots posen els que saben per a poder arribar a unes conclusions en grup. El mestre els ha de guiar perquè aquest aprenentatge done els seus fruits. També veiem que aquest treball cooperatiu es pot dur a terme, ja que en l'escola de Catí, ajuntant dos cursos no superen els 10 alumnes, llavors treballar amb grups tan reduïts resulta més fàcil. Els xiquets treballen tots junts formant grups de quatre o cinc, així aprenen el que ells mateixos fan i aprenen allò que els ha aportat el seu company. Aquest treball exigeix un gran esforç, constància i disciplina, molt important per a poder-ho dur a terme.

#### **4.2. Llibres utilitzats**

El segon punt que compararem en aquest estudi són els llibres utilitzats per les persones entrevistades. Els estudiants de la meua època, quan pensem en els llibres, ens venen al cap els llibres de Valencià, Castellà, Naturals, els d'Anglès,... és a dir, molts llibres que any rere any anàvem canviant, i que a cada família li costava un ull de la cara poder comprar-los. En preparar l'entrevista el que volia saber era com eren els llibres, però la resposta per part de la gent major vas ser molt clara. Anem a parlar primers d'ells i d'elles.

En primer lloc el que diré és que quasi tots utilitzaven l'*enciclopèdia*, però no tots se la podien permetre com ens va explicar Serviliano. Em va dir que només tenia l'*enciclopèdia*, el *manuscrit* i alguna *cartilla*. Així ens ho conta: «*un llibre servia pa tots els que anàvem al mateix grup, i escriure en ells...? Ni pensar-ho!*». Això em va cridar l'atenció: com xiquets de l'escola no tenien tots el llibre que els feia falta, i com no podien escriure en ells. El fet de no poder escriure va ser clar: aquests llibres no eren d'ells, i si en aquest cas sí que ho eren, els hi havien de passar després a alguna germana, cosina, etc. Com diu Serviliano: «*com passaven dels uns als altres no eren llibres d'un a soles. Els llibres que servien dels germans, el poquet que tenia va passar a Rosa i a Júlia. Quan jo me'n vaig eixir, va entrar Júlia, i anaven les dues en el mateix.*»

Després en entrevistar a la seua dona ens va dir el mateix, que tenien poc més de l'enciclopèdia, però que també usaven *el manuscrit*. Palmira ens va reflectir la realitat:

*«els meus llibres eren els mateixos que els del meu home, jo tenia una enciclopèdia que allí anava tot, en eixa enciclopèdia, hi ha dibuixos, estan les regles, va tot. I després hi havia un altre, en aquell escrivíem la lletra de manuscrit que diem, i ens feien llegir tots alhora, i quan dia la mestra. Ara fulano, així sabia si anàvem seguint la lectura o no. A més també ens va dir que els més menuts compatien cartilla, quatre o cinc xiquets per a aquesta.»*

En entrevistar a les persones majors que ja van cursar els estudis a l'escola de Catí, veiem que els llibres eren els mateixos però amb una sèrie de canvis. Jose Daniel ens va explicar que ells tenien l'*enciclopèdia* i poc més. A l'*enciclopèdia* anaven tots els anys acadèmics, tots els temes que anaves a veure durant l'estada en l'escola. Història, Matemàtiques, Religió, Ciències... tot en un mateix llibre. Així ens ho conta:

*«quan passaves de joves a vells segons com canvie el llibre. Podien traure enciclopèdies noves però els temes eren tots iguals. Te la podies canviar en canviar de secció, però era quasi igual. Teníem un llibre d'ensenyança, un que era de lectura que era diferent, i un altre que era d'agricultura, t'ensenyava a fer coses del bancal, però eixe mol van donar més tard. La nostra ensenyança es va basar tot en el franquisme en la dictadura, tot el que vam donar de Primo de Rivera a la Falange fins a Franco; si els Reis Catòlics i això també, però a partir d'aquí, de república i això no res. En eixe llibre passàvem tot el curs acadèmic, dels 7 als 14. Eixe llibre no tenia cap foto, tenien gravats. Els llibres sí que estan i després estava la cartilla escolar, aquí posava totes les teues puntuacions que vas tindre durant tot el curs escolar. El teu currículum per dir alguna cosa. No tenien cap llibre mes.»*

En preguntar-li a Paquita sobre els llibres vam arribar a la mateixa conclusió, el que més ens va remarcar va ser el no poder escriure en els llibres, per a ells eren com sagrats, si volies escriure el que la mestra et manava ho havies de fer a una llibreta o a un paper, depenent el què et feia fer. Ella ens va explicar que aquells llibres utilitzats van ser regalats per la seua cosina Amparo, ja que al ser major que ella ja havia acabat. Amb això veiem com en un llibre podien passar igual catorze anys d'ensenyança escolar, els set que els va tindre la seua cosina i els set que va fer ella. Encara que cada xiquet tingues una enciclopèdia diferent, en totes posava pràcticament el mateix. Com diu Paquita: *«a mi el llibre me'l van donar Amparo la meua cosina que era més major que jo. La vaig agarrar a set anys i fins als 14 va anar eixe llibre.»*

En analitzar les entrevistes dels alumnes que ara estan cursant la Primària, veiem que aquests tenen un llibre per a cada assignatura, igual que quan estudiàvem nosaltres. Ells creuen que un llibre llarg són unes 100 pàgines, i que els seus llibres tenen molta lletra. D'altra banda, el que veiem que encara s'està usant és el fet de no poder escriure en els llibres, ja que aquests seran usats per altres companys els anys de després (vull donar les gràcies a l'escola de Catí per aquesta iniciativa nomenada 'banc de llibres'). Així cada xiquet pot optar a tenir llibre el curs següent, ja que estem en un moment complicat on moltes famílies no es poden permetre el luxe de canviar els llibres dels seus nens i nenes any rere any. Com diu Sonia: *«a principi d'any agafes els llibres d'algú de l'any anterior i quan s'acaba l'any els has de tornar. Els llibres els cuidem molt.»*

El que veiem amb aquesta iniciativa és la consciència que tenen els alumnes, ja que saben que han de tenir cura d'aquelles coses materials que tenen. Una altra cosa diferent que veiem a l'escola del règim franquista, és que cada dia els xiquets i xiquetes han de portar de sa casa tots els llibres a l'esquena i les seues respectives llibretes per a poder escriure la feina, perquè no els podien deixar en l'escola, el que ens pareix exagerat. A més, l'idioma amb el qual estan escrits els llibres va canviant depenent de l'assignatura. El que veiem és que aquests xiquets i xiquetes durant la seua ensenyança aprenen tres idiomes diferents com són el Castellà, el Valencià i l'Anglès, ja que estan obligats a fer un mínim d'hores amb cada llengua. Un gran canvi si ens fixem amb la gent major, ja que aquests sols tenien el castellà com a llengua oficial, prohibint el valencià en tot moment.

### **4.3. Què feia el mestre**

El paper del mestre en els anys de la postguerra en classe es definia com un paper de «dictador», autoritari: ell era qui manava, era una figura rígida, amb la qual poques paraules a no ser que ell et preguntés. La forma d'ensenyar per part d'aquest era unidireccional, ell ensenyava els conceptes de diferents maneres com ara explicaré però no hi havia un diàleg entre aquest i els seus alumnes.

Quan vam preguntar a les persones majors el què feia al mestre a classe, com per exemple Palmira, van ser molt clares a l'hora d'explicar el que feia. El que ella ens va dir va ser que el mestre estava allí assegut, mirant el que els seus alumnes feien, manant les coses i si algú feia el que no tocava, anava el càstig. De vegades els feia fer coses a la pissarra, com escriure o dibuixar, i les explicava, i si no ho entenien, les tornava a explicar, encara que això no passava sempre.

En el moment de corregir, tots els seus alumnes li deixaven les llibretes damunt la taula i el mestre les corregia, normalment d'un dia per a l'altre. Si hi havia poca feina, a vegades aprofitava el descans del migdia, i a la vesprada ja els ho donava corregit. Els que van anar sempre a l'escola del mas com Palmira, sempre van tenir a la mateixa mestra, com molt bé ens va dir ella:

*«sempre vam tindre la mateixa, una mestra de Cuenca, que parlava només el castellà i en primer no l'enteniem, i ella a nosaltres tampoc. Estic molt contenta de parlar en classe sempre en castellà, perquè ara en el castellà puc anar a tots els llocs i t'entenen, i amb el valencià no.»*

Quan vam passar a parlar en Serviliano el primer que ens va dir va ser que el mestre que va tindre el primer any a Catí era un *dictador*. Amb ell no podies fer el neci, ja que tenia una vareta de paraigües que «a la mínima ja la treia a passejar». El que feia aquell mestre, com ens va dir Serviliano, és que a les primeres files posava al mes llestos i al més rebels. Els més llestos els tenia perquè els sentiren bé a l'hora d'explicar i als més rebels per a tindre'ls més a mà, com diu Serviliano: «*quan ja estava cansat agarrava la vareta del paraigua i als dits, i si no, al cul unes varetades i aguanta, i ningú deia res a casa.*»

Quan aquest va canviar d'escola per la falta que els feia als seus iaïos, i es va desplaçar a *la Cañada de Benantanduz* es va trobar amb un bon mestre. En un any va aprendre a restar, multiplicar, dividir per dues xifres, va començar a llegir, va fer algun dictat, problemes... Això sí, els problemes eren senzills. Aquell mestre era molt diferent, aquell mestre no els pegava, només els deixava castigats. Un dels càstigs que els imposava era estar de cara la paret amb les mans en creu, i com ens va dir ell, en deu minuts ja tenies prou. Una cosa que em va cridar molt l'atenció va ser quan ens va explicar que després d'acabar l'escola va anar al repàs. Encara que fos del període de l'escola, és a dir, després dels catorze anys, igualment em va cridar molt l'atenció. Ens va explicar que per a anar a la *mili* els feia falta el certificat de primera ensenyança, llavors van anar a fer repàs a un mas, concretament a l'*hostal del mestre*, un mas del terme de Catí on hi havia un mestre molt bo. Baixaven totes les nits de les 9 a les 11 de la nit, venien de molt lluny, dues hores de viatge per a poder arribar. Aquest mestre va aconseguir que aquests nens aprovaren, nens que havien sigut suspesos pel mestre que hi havia aleshores al poble. En assabentar-se el mestre del poble, i amb l'ajuda del capellà del poble, li van prohibir fer classes, tot pel fet que aquest mestre no era del mateix partit que ells. En aquest moment no importava si era un mestre culte o no, només importava que sigues afecte al règim. Aquest mestre no es va donar per vençut, i baix l'amenaça que havia tingut i prohibir-li fer classes, ho va seguir fent d'amagat. Els manava la feina per a casa, aquests la feien i li la portaven un dia a la setmana d'amagat. Durant l'entrevista ens va recalcar moltes vegades que aquest mestre era molt dur, però que era molt bo. Ell mateix va dir una frase que em va agradar molt:

*«este mestre era molt bo, la quinta del teu iaio i tots els que van tindre la sort de passar per la seua mà sabien molt bona lletra. Era molt recte i molt dur però ensenyava molt i tenia pocs alumnes, que és una de les bases principals de què aprengueren tant.»*

Després d'explicar-nos que tindre pocs alumnes era una de les bases per a una bona educació, ens va contar un poc el problema que tenien els altres mestres que havia tingut. A totes les classes que havia estat hi havia molta gent, i ells mateixos veien com el mestre no s'aclaria a fer les coses. Quan ja havien aconseguit que els grans saberen escriure i llegir, llavors els donava un grup de xiquets i xiquetes més menuts que ell i cada dia els ajudaves i els explicaves com ho havien de fer, molts dies els tocava fer de mestre. La forma d'ensenyar d'aquests era a força de copiar i repetir, copiar i repetir.

El moment que vaig passar a entrevistar la gent major que va fer el seu curs acadèmic en l'escola de Catí, em vaig adonar que la forma de fer les coses era molt pareguda. Però amb una diferència, ja que les coses aquí eren molt més estrictes i respectant molt més els criteris d'avaluació dels alumnes. Quan vaig parlar amb Jose Daniel ell em va explicar que el mestre, posem d'exemple la classe d'història, posava el que tocava aquell dia en la pissarra, i la feina dels seus alumnes era copiar-ho als seus quaderns. Allò li servia al mestre per a avaluar l'escriptura. Una altra cosa que feia molt el mestre era el tema de les redaccions. Amb allò, el que buscava era analitzar les faltes d'ortografia, ja que anteriorment ja els havia explicat les diferents regles d'ortografia. Paraules textuais de Jose Daniel:



*«fes una redacció sobre la festa de santa Cecília, per exemple, quan més llarga millor, si era curteta et fotia palo. Ho havies de fer el millor possible. Ja coneixiem els accents, la v o la b, la r o les dobles rr... i faltes d'ortografia. Allò puntuava tot, des de l'escriptura fins a les faltes.»*

Per a corregir, el que feien, era que cada dia li deixaven la llibreta damunt de la seua taula. També els feia dibuixar molt, en cada explicació que escrivia a la pissarra, al costat dibuixava algun gargot relacionat amb el tema que estàvem fent, i també era puntuat. A aquell mestre no li passava per alt res, fins i tot puntuava el comportament. Amb relació al comportament, aquest mestre renyia més que pegava, era molt de renyir. Com ens van explicar Jose Daniel, molt mal havies de portar-te per a rebre algun càstig físic, però si arribava eixe moment valia la pena que et preparares.

La llengua que utilitzava el mestre era el castellà, de la porta de l'escola cap a dins el valencià estava prohibit. Les explicacions eren totes amb castellà, el que tenia ganes d'escoltar-lo aprenia i el que no escoltava, en res estava de cara la paret. Com diu Jose Daniel:

*«hi havia xiquets que realment sí que tenien ganes d'aprendre, i els que no, doncs de cara a la paret. Quan tu no paraves conte d'una explicació problema teu, ell posava l'exercici a la pissarra. Si paraves conte del mestre ho aprenies, si no doncs anaves perdut.»*

El problema, com ens va dir el nostre entrevistat, era que quasi ningú posava interès per a aprendre. Una les coses que em va sorprendre és que en tot moment, fos el tema que fos, passant per sumar i restar, fins a llegir i a escriure, el mestre els ho explicava, menys la part de problemes. En aquesta part el mestre els escrivia el problema a la pissarra i ja li podien preguntar que ell no els responia. Si els contestava els deia que allí el tenien i eren ells el que havien de saber que fer per a poder resoldre'l. Quan creien que el tenien bé, anaven a la taula del mestre; si era així, aquesta part estava aprovada; si no era així, els ho feia repetir fins a arribar al moment on el xiquet o xiqueta s'adonava què havia fet malament. El tema dels problemes sempre estava relacionat amb la vida real, problemes quotidians.

Quan vaig fer l'última entrevista i li vaig preguntar a Paquita què feia el mestre, les seues paraules van ser les que més em van sorprendre. La mestra que van tindre aquestes xiquetes en temps de postguerra, no només feia classes. Aquella mestra feia l'explicació que havia de fer, el més breu possible i es posava a fer jerseis dins l'aula mentre les seues alumnes feien la feina. En qualsevol moment que aquestes tenien algun tipus de dubte o qüestió, aquesta els responia amb un clar: «¡Arréglate!». Aquestes xiquetes van aprendre molt poc, però el que sí que van aprendre va ser a fer coses de la casa, com fer llençols, una bosseta per a portar el pa, tovalles, cosir, fer vores, posar el nom a les seues pròpies peces... Tot coses relacionades amb el dia a dia, coses útils per a la vida que els esperava. Si volies saber més sobre alguna cosa de classes, aquestes podien anar fora de l'horari escolar, però sempre que anaven havien de portar-li alguna cosa per a menjar, no sabem si era per a pagar-li o perquè realment aquella mestra tenia fam.

El dia d'avui, que fa el mestre en l'aula? Serà igual que abans? Per a poder saber-ho bé en els dos casos haguérem hagut de fer una *professiografia*, per a saber realment el que fa en cada moment, però com no ho hem pogut portar a terme els anem a preguntar als nens i nenes de l'escola de Catí que fa el seu mestre o mestra. En aquest cas estan tots d'acord en el fet que la

mestra explica el que han de fer cada dia, igual que feien els mestres dels anys 40-50, amb la diferència en el fet que en aquests casos l'explicació no és unidireccional, és a dir, que no sols explica per a un públic passiu, sinó que en aquests casos, el mestre sí té un diàleg amb els seus alumnes. Si ens fixem en la manera d'ensenyar, tant per a llegir com per a escriure, els procediments són molt pareguts, ja que el començament és per a tots igual. La diferència consistiria en els aspectes tecnològics que acompanyen a l'educador d'avui en dia, dels quals en parlarem més endavant. El mestre d'avui en dia ensenya als nens de forma molt similar, canviant la cartilla pels quaderns i poc més. Les tècniques deuen ser diferents, cada educador deu tindre els seus trucs, però a grans trets ho veiem molt igual. Cada dia, ell mana la feina que han de fer, i depenent del mestre, els mana feina per a casa o no. Abans, la feina per a casa era aprendre de memòria el que havien de dir el dia de després; ara ja veiem que aquesta feina és més diversa. Un altre aspecte que veiem molt diferent, és la manera de renyir. S'ha perdut el mestre *dictador* on el càstig físic estava a l'ordre del dia. Hem passat a càstigs relacionats amb les notes dels nens. Com aquests ens han contat, ara es posen «negatius», «puntets rojos»,... els quals afecten la nota dels xiquets i xiquetes. Un altre aspecte a destacar és l'aparició de les reunions amb els pares per a informar-los dels diferents canvis que poden ocórrer, o directament informar del rendiment del seu fill o la seua filla en l'escola. Les famílies segueixen tenint confiança en el docent, però amb la diferència que en tot moment tenen l'oportunitat d'anar a consultar el que vulguen.

Un dels grans canvis és la forma de parlar del mestre amb els seus alumnes, hem passat del castellà per a tot a tenir gran varietat de llengües dins de l'aula. En aquests casos trobem el castellà, el valencià i l'anglès. Com bé ens han explicat els alumnes de Primària, en cada assignatura estan obligats a parlar amb la llengua que diu el currículum, però que realment no ho fan. En aquest cas, el que veiem és que hi ha un aprenentatge de les diferents llengües, però no una pràctica d'aquestes; és a dir, ells i elles saben vocabulari i saben com es formen els verbs, per posar un exemple, però quan els demanem un *speaking* o un *writing* en anglès ja no sabem què fer, encara que siga una cosa molt simple. El mateix els passa amb l'expressió oral en castellà, no sabem moltes de les paraules i la forma en què parlen està composta de molts barbarismes.

#### **4.4. Activitats de l'alumnat**

Quan parlem sobre les activitats que feien els alumnes en les classes, el primer que hem de saber és quines assignatures feien, ja que per a cada una d'aquestes les activitats poden ser molt diferents.

En entrevistar a Serviliano i a Palmira, vam veure que les activitats d'aquests eren escasses, per no dir cap. En primer lloc, al parlar amb Serviliano, el que ens va explicar va ser que les assignatures que tenien eren les que apareixien en l'*enciclopèdia*, i encara així no van aprendre quasi res. Ens va dir que al llibre estava tot, però que en cap moment aquella mestra els preguntava si ho havien entès, que allí estava i res més. En Matemàtiques hi ha que van aprendre

la regla de tres, per posar un exemple, però en el cas d'ell i un grupet més d'amics, ni això. El que feien era mesurar els bancals que tenien prop de l'escola, tot relacionat amb el dia a dia. Ens va dir que el mestre, per a les Matemàtiques, tenia un quadern de problemes, però que si el volies havies de pagar-li.

D'altra banda, quan feien Història, el que feien era llegir-ho del llibre, i cada dia els manava un tros per a casa perquè el dia següent li'l digueren els alumnes de memòria, això era el que feien els alumnes. De feina per a casa no tenien res. La feina, com ell ens va explicar, era replegar la rabera de cabres, o d'ovelles, o els jònecs en tornar a casa, ja que a l'hora de marxar cap a l'escola ja sabien el que havien de fer a l'hora de tornar.

Quan vaig parlar amb Palmira em va dir que no hi havia cap seguida en les assignatures ni el dia: feien el que aquell matí, cada dia, els deia la mestra, no tenien cap horari definit. Tot el que van aprendre va ser de tantes vegades que els ho van explicar als menuts que entraven a l'escola. A l'hora de Geografia, ells aprenien els rius, les muntanyes o qualsevol cosa per a després explicar-ho als més menudets. En la part de Matemàtiques feien problemes, les regles,... ho tenien tot allí explicat, com he pogut comprovar; però com bé ens han contat, van aprendre molt poquet, concretament sumar, restar, multiplicar i dividir, res més. També tenien cal·ligrafia, tenien un rengló estret i no te'n podies eixir d'allí, això és el que vaig entendre que era per a aprendre a escriure. Una altra cosa que els feien bastant eren els *dictats*. Després de corregir-los les faltes, el mestre els obligava a copiar-les moltes vegades com m'han explicat. Un fet interessant és el que els feia escriure al costat de la cada falta. No sols era copiar la falta tantes vegades com la mestra els deia, sinó que havien de posar el perquè d'aquell error. Paraules textuais de Palmira: *«en la llibreta apuntaves haver-hi va amb h, l'altra sense h, aquesta porte accent perquè acaba en vocal...»*.

Aquestes dues persones no van fer mai cap examen, i de notes tampoc en tenien; l'únic que els posava el mestre era *bé* o *mal*, res més. Si tenies les coses bé, la mestra et posava més cap avant i si era al contrari, et posava cap enrere de la classe, això era per al que valien les qualificacions.

Aquestes dues persones van anar juntes en la mateixa classe, encara que estigueren en època franquista, era una escola mixta. Llavors, el que trobem és que hi havia un dia que era diferent per als dos, el dijous a la vesprada. La part de les xiques eixa vesprada tenia labors o dibuix, depenent del que volia fer la mestra. Els ensenyaven a fer feines de la casa, és a dir, aprendre a cosir, fer punt de creu... mentre els xics feien *«cuentas»* o depenent del dia, podien eixir de l'escola fins a alguna bassa, com ens va dir Serviliano. Tant aquest com la seua dona, la feina que tenien era la de casa, de l'escola no tenien res per a casa, llevant el trosset que havien d'aprendre de memòria. Palmira el que em va dir textualment sobre la feina d'ells vas ser el següent:

*«abans de marxar a l'escola ens feien donar menjar als animals, i en tornar a pujar, a replegar les vaques, les ovelles o les egües o el que fóra. Quan tornàvem de l'escola per a no perdre el temps replegàvem el bestiar.»*

Seguint amb les activitats dels alumnes, ens trobem amb allò que feien els que van anar a l'escola del poble, on igual que els del mas, tenien l'*enciclopèdia* però amb algunes diferències. Aquests xiquets i xiquetes sabien les assignatures que havien de fer cada dia. Tenien Llengua, Aritmètica, Matemàtiques, Història, Geografia, Religió... Estudiaven l'*enciclopèdia*, però ho estudiaven tot. A Geografia feien els rius, muntanyes, illes, les províncies d'Espanya, les capitals d'Europa... També tenien Dibuix, on també feien treballs manuals, com *farolets* per a alguna festa puntual, el que ara podríem anomenar «Plàstica». També van fer esports en l'escola, però el que em va cridar l'atenció va ser que la van fer, ja que van tindre un mestre nou, el qual havia tingut l'opció de jugar al Barça de porter, però com era de família pobra, els seus pares el van fer treballar de mestre i no el van deixar seguir amb el futbol. Pel que em va dir, aquesta la van cursar molt poc de temps.

L'avantatge que tenien aquests xiquets i xiquetes és que, quan entraven a l'escola, ja sabien llegir i escriure, i el que feien a l'escola era perfeccionar aquestes dues coses. Tenien també quaderns d'escriptura per a poder millorar i fer la lletra molt més llegible. Abans era molt important l'escriptura. Tenien un llibre per a poder escollir el tipus de lletra que volies fer. En aquest llibre podien consultar els diferents estils i cada persona ja triava la que més li agradava.

Les assignatures eren totes les mateixes amb la diferència que les xiques feien costura i labors. Així ens ho conta Jose Daniel:

*«les assignatures eren totes igual a les xiques, en la diferència que elles alguna vesprada donaven costura i labors, totes les vesprades, a brodar, fer tovalles i tovallons. Llavors la faena de les dones era eixa, no volien que cap arribara a la universitat. La dona que va tindre poders, que els pares tenien diners, i tenia ganes, aquesta podia estudiar. A Catí només va haver-hi una que ho va aconseguir.»*

En aquest cas tampoc tenien feina per a casa, només si havien de copiar faltes, o algun càstig per parlar en classe. Una gran diferència, era que aquests havien de saber-se de memòria allò que anava a explicar el mestre el dia després, el que feia que els nens i nenes ja sabien de què parlava el mestre; tot el contrari feien els de l'escola del mas, els quals estudiaven el que havien fet eixe dia.

El mestre que van tindre en l'escola de Catí no els feia dir de memòria tot el que havien après, sinó que els preparava una pregunta per a cada xiquet. Els feia sortir davant del tot, a la tarima, i allí li plantejava la pregunta. Igual que els alumnes de l'escola rural, aquests no feien cap treball en grup, ni eixides de l'escola. Si en feien alguna, era pel dia del sant o del apòstols, però res més.

Pel que fa al tema de les reunions, aquestes eren nul·les, no hi havia, només si volies anar a parlar amb el mestre sobre algun tema podien anar els pares. Ja en aquests moments, algun pare va anar a demanar-li al mestre que no els pegues tant als seus fills. Només amb aquestes paraules ens podem imaginar el que arribaven a *cobrar* aquells nens.

Un altre fet que trobem important és que, Paquita, la qual va anar en l'escola de postguerra, tenia una mestra que -com havíem dit-, mentre elles feien feina, ella estava treballant fent jerseis.

Llavors l'aprenentatge d'aquestes xiquetes era molt limitat, ja que ella manava feina però sense cap mena d'explicació en el cas de no entendre-ho. Quin aprenentatge havien de tindre aquestes xiquetes si ja no volien estudiar ni res?, només anaven allí per poder passar unes hores tranquil·les sense que els obligaren a treballar. A més, amb aquesta mestra sí que treballaven en grups, pel simple fet que aquesta estava més pendent dels seus jerseis que de les seues nenes, llavors els organitzava en grups i entre tots ho feien. No eren treballs en grup per a fomentar el treball en equip, era perquè entre totes pogueren dur a terme la feina que els havien manat. Com diu Paquita:

*«treballàvem tots junts els de la mateixa edat, i si eren molta gent fèiem quatre grups. En grup xerràvem molt i no escoltàvem res... si fèiem una cosa en grup sempre ens posava repartits els que ella creia que eren més bons.»*

D'altra banda tenim els xiquets i xiquetes de l'escola de Primària de Catí. Aquests alumnes tenen moltes assignatures diferents, encara que molt paregudes pel que fa a la gent major. Tenen *Ciències Socials* –equivalent a *Història*–, Matemàtiques, *Ciències Naturals* –on treballaven la *Geografia*–, *Castellà*, llengua per als majors, *Religió*,... Amb la diferència que aquests tenen dues llengües més, com són el *Valencià* i l'*Anglès*, *Música*, *Educació Física*, i *Plàstica*. En cada assignatura la forma de treballar és molt diferent pel que fa al mestre que la imparteix, però el que ens hem adonat després de parlar amb tots els nens i nenes és que treballen de forma més individual en quasi totes les àrees, menys en *Ciències Socials* i *Ciències Naturals*, on predominen els treballs en grup, i en l'*Educació Física*, on treballen els esports col·lectius i es fomenta en treball en equip.

Aquests tenen moltes opcions per a fer la feina, ja que tenen molts aparells electrònics amb els quals poden treballar. Pel que fa a la feina, els mestres i les mestres quasi sempre els donen temps per a acabar-la en classe, i només l'agafen per a casa en el moment que no la poden acabar.

En el moment que aquests acaben un tema o dos, depenent de l'assignatura, fan un examen per a poder avaluar els aprenentatges dels xiquets i xiquetes, el que fa que siga molt diferent de l'escola dels anys 40-50, ja que aquells només tenien un examen. El tema de les notes és molt igual al de l'escola del nostre entrevistat Jose Daniel, ja que també tenen un butlletí on apareixen totes les qualificacions dels alumnes, i igual que ells, han de firmar-lo els pares i tornar-los a l'escola. Més avant mostraré uns exemples de les cartilles on apareixen les notes.

#### **4.5. Mobiliari**

Pel que fa al tema del mobiliari, aquest era molt reduït –per no dir escàs– en les classes dels anys 40-50. Quan li vam preguntar a Serviliano i a Palmira pel mobiliari que tenien en l'escola de *la Llàcua*, la descripció d'aquests va ser molt curteta. De mobles tenien un armariet, com ells em van dir era «de mala mort», on estaven tots els llibres, dues pissarres, les quals eren de diferent mesura, una era el doble de l'altra, la taula del mestre, la fotografia de Franco -omnipresent en totes les aules d'aquella època-, una taula amb banquetes per als quals no cabien en els pupitres,

set o huit parells de pupitres, i si en algun moment faltaven cadires per als més menuts les havien d'agafar de l'església. Un aspecte molt important a destacar era l'estufa de llenya al mig de classe, la qual feia molta falta els dies de mes fred. El primer que em vaig preguntar va ser per la llenya, i de sobte em van dir que cada família havia de portar una càrrega de llenya per al mestre. Aquesta era l'única vegada que el veien en tot l'any, i com explicaré més avant, la feina dels més grans de l'escola era asclar-la per a poder usar-la. A més, tenien un *pitxerull*, per a poder beure, un mapa d'Espanya i de Castelló, per a poder ensenyar-los els territoris. També tenien un quinqué de petroli, un tipus d'objecte del qual no havia sentit mai parlar-ne. Un quinqué de petroli s'usava per a poder fer llum, ja que ni en l'escola ni en els masos en tenien. Aquest no va estar mai connectat per a fer classe, sinó que era per a fer el ball, el qual es feia en l'escola. Els nostres entrevistats recorden que quan encenien allò treia molt de fum, que et molestava al nas i et mascarava tot.

Seguint amb l'escola de Catí dels anys 40-50, la distribució del mobiliari era molt pareguda a l'anterior. En aquest cas tenien pupitres, sempre de dos en dos, la pissarra per a resoldre problemes, estanteries, la taula del mestre damunt d'una tarima, la foto de Franco i l'estufa de llenya al mig. Catí sempre ha sigut un poble on ha fet fred i molt de vent, llavors posaven l'estufa de llenya en funcionament l'1 de novembre, el dia de Tots Sants, ja que com diu la gent major, eixe dia ja entrava el fred. Les xiquetes d'aquell moment el que feien era portar-se de casa un *escalfador*. Un *escalfador* era una caixeta de ferro o de llanda, la qual omplien de brases abans de sortir de casa per a poder tindre calentes les cames. Quan la brasa estava a res d'apagar-se, aquestes podien sortir al pati i posar-se dues fustes més per a intentar que la calor aguantés un poc més, la qual cosa feia que es perderen alguna estona de classe. El vent era un gran problema, i aquest venia en el moment que algun dia bufava en sentit diferent, ja que els entrava tot el fum a classe i els impedia poder treballar. La gran diferencia que hi trobem és que aquests ja tenien llum per a poder fer classe.

Quan ens posem a parlar sobre les classes dels nostres xiquets de Primària veiem que són classes grans per als poquets que són, ja que abans, quan jo estudiava, es feia fins a segon de l'ESO, i ara ha passat a formar un CRA, pel baix nombre d'alumnes. En moltes classes estan agrupats de dos en dos els cursos, sense passar de deu alumnes ajuntant aquests. En la classe tenen tota mena de materials, han passat dels pupitres enganxats a terra a taules individuals, les quals es poden manejar per a formar els grups que el mestre vulga fer. A més, tenen dues pissarres, la normal i la digital, tenen ordinadors, tauleta tàctil,... com explicarem en l'apartat de materials. També tenen moltes estanteries i armaris per a poder deixar les fitxes, les llibretes... i radiadors i llum. Quan els vaig preguntar per aquestes coses es quedaven un poc al·lucinats, ja que ells ho veuen una cosa normal, tant l'endollar la llum per a treballar, com endollar els radiadors per a no tenir fred.

#### **4.6. Esbarjo**

Un simple aspecte com el pati pot tenir molt a dir, ja que en el pati els nens esmorzen, juguen, és una forma d'ajudar a fer que els xiquets i xiquetes deixen de pensar en els estudis, que agafen forces, i que interaccionen en els altres alumnes de l'escola.

Per a les nostres persones majors entrevistades hi havia diferents formes de veure el pati, i per a començar a explicar el que feien, com era, a què jugaven... Començarem pels que es van criar al mas. Per a Serviliano i Palmira el pati era una mera pausa de les classes, ja que ells no tenien res per a menjar en aquesta estoneta. Ells paraven de les 11 a les 11:30, però el menjar que portaven era per a dinar. Ja sortien del mas menjats, pel simple motiu que el camí era prou llarg, en aquests casos de mitja a una hora respectivament i, sense esmorzar, aquest camí es feia més llarg. Ells no tenien un pati en concret, no tenien una zona delimitada, sinó que el seu pati era tot el poble, però sense fer cap malesa. Els jocs que feien a l'hora del pati eren molt diversos. Ens van explicar que jugaven a «*capitolet*» (el que ara es diu 'conillet amagat'). Per a jugar a açò només podien anar per davant l'església, el carrer de baix i el carrerons que els unien. La forma de contar-ho per a ells era normal, però a l'imaginar-me els xiquets i xiquetes d'avui en dia anant per tot el poble, només em poden venir al cap coses roïnes. Hi havia altres jocs com per exemple, «*el sabuquero*», «la boleta al clot», cantar, «*corre la burra*», a «*mereixi conti*». En aquest últim el que feien era dir: «*mereixi conti-conti-conti*» mentre pegaven voltes i quan agafaves a algú t'havies d'abraçar a ell. També jugaven a «*pelleta*», es jugava en una llosa plana amb caixetes dels mistos, el que feien era que posaven allí els cartonets i tiraven una sola de les *albarques*, a veure qui en tirava més fora. També jugaven a saltar la corda, a pilota... però clar, de pilotes no en tenien!, llavors se les feien ells. El que utilitzaven era goma de les *albarques* i fil de llana, molt premut, la goma per dins i la llana per fora, i com ells deien: «*Allò botava com un dimoni!!*». A més de tots aquests jocs, cada dia dos dels xiquets més grans de l'escola havien d'anar a asclar la llenya per a quan venia el fred tindre-la tota preparada.

Pel que fa a la gent que va cursar la seua ensenyança en l'escola de Catí, tenien un pati delimitat, amb una paret de pedra que era de metre i mig d'alta, res més. Però tenien allí els mestres, els quals els vigilaven perquè aquests no poguessen escapar-se; només podien eixir quan els demanaven permís per a anar a la font a agafar aigua, la qual estava molt prop. Aquests sí que tenien esmorzar proporcionat per l'escola. El que esmorzaven era un got de llet americana en pols, i més avant també els donaven un trosset de formatge. Segons ens han explicat, aquella llet estava molta roïna, i de casa, les mares, els posaven cacau en pols i sucre perquè estigues més bona, però encara així era molt roïna, i el que feien era amagar aquell potet a un calciner que hi havia al pati. D'altra banda, trobem el tema dels jocs. El que ens van explicar és que tenien «jocs particulars» i «jocs de l'escola». Els jocs *particulars* era els que es portaven de casa, com el joc de la boleta, que eren boletes de colors i jugaven a posar-les a un clot, ja que el pati era tot de terra. També tenien el joc de l'agulleta, el que feien era enterrar agulles en un clot, un total de 40 si en jugaven 4, a 10 per jugador, i guanyava el que bufant desenterrava més agulles. Un altre joc era a acaçar-se pel pati, el qual nomenaven «*a galope*». També tenien el «*patacó*» el qual es feia

amb les cartes, les doblaven i era una competició. Un altre era el «boli-dali», aquest joc estava format per un tros de fusta per a colpejar i altre tros de fusta més menut al qual li pegues i el que havies de fer era agafar-lo a l'aire. D'altra banda estaven els *jocs que tenia l'escola*, i el que més ens agradava eren les «bitlles», però només ho podies agafar el dia que el mestre tenia un bon dia, si no, no calia ni preguntar.

Pel que respecta als xiquets i xiquetes que cursen actualment primària en l'escola de Catí, el pati que tenen està tot tancat perquè no puguem sortir. El pati d'aquests està format per dues zones: la part de baix de l'escola, on tenen una zona per a jugar al *twister*, al sambori, al tres en ratlla..., ja que ho tenen pintat a terra. Després tenen una segona zona plena d'arbres on estan els gronxadors i la pista de futbol i basquet. Pel que fa al tema dels jocs, com molt bé ens han explicat els nostres xiquets entrevistats, aquest any és el primer que els obliguen a fer cada dia una cosa diferent. El dilluns i divendres, els més grans són els encarregats de deixar als altres nens materials d'educació física per a jugar, ells ho nomenen la paradeta. El que fan és escriure el nom de la persona que agafa cada cosa, i abans de tocar el timbre ho han de tornar. El dimarts toca «jocs de taula», els dimecres «deport col·lectiu», i el dijous «jocs tradicionals». D'altra banda aquests es porten l'esmorzar de sa casa, tenint opció de portar el que més li agrada, estant prohibit el xocolata i els sucs. El canvi és enorme si mirem tots els entrevistats, de no tenir esmorzar a poder portar el que vulguen de sa casa.

#### **4.7. Distribució dels temps**

El temps és un factor molt important a l'hora de realitzar les diferents àrees en una escola, ja que no és el mateix dedicar-li 45 minuts que una hora a la mateixa matèria. Per als nostres entrevistats que vivien al mas, el temps era molt important. Abans d'anar a l'escola havien de fer les feines de cada dia i deixar-se una estoneta per a esmorzar per a anar amb forces a l'escola. Perfectament es podien alçar tres o quatre hores abans de l'hora que entraven a l'escola. En primer lloc estaven els animals, era més important anar a buscar les cabres, les ovelles o donar menjar a les gallines que la seua ensenyança. La nostra entrevistada Palmira era de les que més prop estava de l'escola, i es trobava a mitja hora caminant. Pel que respecta a Serviliano, aquest es trobava a una hora. Es diu de pressa una hora per aquí, però la voluntat havia de ser molt gran per part d'aquells xiquets i xiquetes per a anar, més una hora de tornar, i sense tenir en compte els aspectes meteorològics. Les paraules de Palmira van ser molt clares, per a què és adonàssem de les circumstàncies tan dures que passaven:

*«anàvem caminant, si nevava, doncs nevava!, i si plovia, doncs plovia!, i amb un calçat roïn i una manteta. Una vegada vaig eixir de classe i nevava, i en arribar a casa portava canelobres de gel al davant, al monyo. I un any que es van gelar les oliveres, a mi em va acompanyar una persona major de la Llàcua fins a casa pa que no em gelara, si no, no hi haguera arribat.»*

En el moment que aquests anaven cap a l'escola, més o menys ja sabien què havien de fer en tornar, i si no, quan estaven en vista del mas, en dos *brasillades* o dos crits ja els deien el què havien de fer. Pel que fa al tema dels horaris dins de classe, aquests no tenien un horari marcat, feien el que en aquell moment els deia la mestra, no sabien el què anaven a fer el dia de després,



l'únic que tenien clar era que havien de dir la lliçó de memòria, res més. Els horaris de les classes eren de 9 a 1 i de 3 a 5. Paraven de les 11 a les 11:30 al pati i de la 1 a les 3 per a menjar. Per a menjar no tenien molt, a vegades com ens va dir Palmira, havies d'anar a la bassa a banyar un poc el pa de dur que estava. Cada masover tenia algú al poble on el seu fill o filla podia anar a menjar-se el que tenia, ja que hi havia dies que el temps no acompanyava. Els deixaven una cadireta xicoteta per a asseure's i poc més.

D'altra banda tenim als entrevistats que van anar en la mateixa època que aquests a l'escola, però amb la diferència que aquests anaven a l'escola de Catí. Aquests s'alçaven expressament per a anar a classe, no treballaven ni abans ni després, només tenien present jugar. De vegades s'alçaven per a ajudar a fer la sèmola o els *guixots*<sup>2</sup> com ens va dir Paquita. Les coses en l'escola del poble eren molt més serioses, ja que ells i elles sí que tenien un horari definit, sabien el que havien de fer en cada moment. L'horari era el mateix, de 9 a 1 i de 15 a 17, amb la diferència que aquests tenien esmorzar i podien dinar en casa. El curs d'aquests durava el mateix que l'actual, començaven les classes en setembre fins a juny, tenint vacances en Nadal i en Pasqua.

Pel que fa als xiquets que cursen primària en l'escola de Catí, s'alcen expressament per a anar a l'escola. Hi ha que s'alça a les 8, i també hi ha que s'alça a les 8 i mitja, el que ens diu que no tenen res més al cap que anar a estudiar. Ells i elles fan els horaris quasi idèntics que tots els entrevistats, de 9 a 12:30 i de 15 a 17, menys els dimecres, que a les vesprades no tenen classes. Aquests xiquets i xiquetes, igual que els nostres majors que van anar a l'escola del poble, tenen un horari definit, amb la diferència que aquests cada dia s'han de portar els llibres i les llibretes de tot allò que han d'estudiar, el que fa que porten molt de pes en la motxilla. Açò seria impossible per a la gent que es va criar al mas, ja que un nen carregat amb molts llibres en la motxilla durant una hora de camí, seria impensable.

#### **4.8. Materials**

Els materials han evolucionat molt amb el pas dels anys, ja que si ens fixem en allò que tenien els que van estudiar al mas, es podia comptar amb els dits de la mà. Començarem parlant sobre aquests, quan estaven a classe, Serviliano i Palmira, tenien el just per a passar. Als pupitres tenien un tinter per a poder escriure amb la ploma, ja que ells, el *bolígraf*, no sabien ni que existia. Tenien la ploma per a sucuar la tinta, alguns llapis i colors, i una goma, res més. Moltes vegades el que feien era esborrar amb la tapa del pot de les aspirines, ja que com bé ens van explicar, aquest portava un poc de goma. A més, tenien diferents llibres, com per exemple, llibres d'històries, de Franco, de números,... aquests últims els utilitzaven per a aprendre les regles: de sumar, de restar... També tenien un llibre per a aprendre a escriure cartes, ja que mòbils en aquell moment no existien. Per a ells era molt important el fet de saber escriure cartes, ja que era l'única manera de relacionar-se amb aquella gent que es trobava lluny. Per a anar a classe agafaven una

---

<sup>2</sup> Sèmola espessa feta amb farina de llegums.

motxilleta; hi havia que portaven una *motxilla de caçador* que es deia, és a dir, una motxilleta de pell, i els altres en un saquet, el qual estava fet de roba, on posaven el justet que els feia falta; si hagués sigut com ara no haguessen pogut arribar a classe tan carregats. D'altra banda trobem els majors que van anar al poble. Aquests sí que es portaven els seus llibres de casa, ja que estaven a res de l'escola. El que veiem en aquest cas és que cada xiquet o xiqueta s'emportava allò que era d'ell, segons en la família que estava portava uns materials o altres. A la motxilla solien portar dos llibres, la llibreta, el plumier, els llapis, els colors i poquet mes.

Pel que fa als alumnes de Primària de l'escola, aquests tenen molts tipus de materials. Podem diferenciar dos tipus; els que han estat tota la vida en l'ensenyança i els tecnològics. Aquests xiquets i xiquetes tenen, igual que la gent major, llapis, colors, goma... però també hi ha *bolis*, retoladors, tota classe de colors,... D'altra banda trobem els materials tecnològics, els que ajuden tant al docent com als alumnes a l'ensenyança de les diferents matèries. Cada classe, com ens han explicat, tenen un mínim d'un ordinador, el qual poden usar per a buscar informació, i jugar a diferents jocs educatius. A més, hi ha tauletes tàctils per als que no pugen anar a l'ordinador, per a que pugen buscar el que els faça falta per a poder fer la feina. Una cosa molt important és la pissarra digital, ja que amb aquesta el docent pot treballar amb el llibre digital, pot ensenyar-los des d'aquella pissarra el llibre, el que fa més fàcil la feina. Amb aquesta els alumnes poden sortir a fer totes les activitats mitjançant els diferents programes que existeixen. Aquest fet ha sigut un dels detonants de què moltes escoles comencen a treballar per projectes, com he pogut comprovar en la meua estada en practiques.

#### **4.9. Malifetes**

Per a finalitzar les entrevistes volia posar-li un toc d'humor per a acabar amb una risses entre nosaltres. El tema que els vaig proposar que m'explicaren era si a classe feien algun tipus de malifeta. El que de seguida em vaig adonar va ser del gran respecte que li tenien al mestre o mestra els seus alumnes. En primer lloc, Serviliano i Palmira ja ens van dir que dins de classe ni pensar-ho, que allí hi havia molta disciplina. Però no van tardar res a contar-me alguna que fan fer fora de l'aula. Em van dir que un veí de l'escola tenia una carrossa per a transportar pedres, i el que feien era tirar-se per una costera. Tots damunt com si fos un cotxe, fins al dia que l'amo es va assabentar, i només de l'advertència, sense tocar-los, més d'un es va pixar damunt. I això no quedava aquí, sinó que en entrar a classe doble ració de part del mestre.

Quan li vaig preguntar a Jose Daniel per aquest tema, la resposta va ser la mateixa, ja que ells a classe de malifetes molt poques. Però no va tardar a contar-me alguna. L'escola que ells estudiaven estava apuntalada, és a dir, hi havia cabirons perquè el sostre no els caigués damunt mentre feien classe. Ells li deien el «*maio*», i com tots sabem el *maio* és un joc que guanya el que abans puja a dalt del tot. Llavors, quan el mestre sortia de classe per a anar al lavabo o a qualsevol lloc, ja hi havia dos que es preparaven per a pujar i el que abans tocava els «*tisells*» era el guanyador. Arribat eixe moment, van començar els dos a pujar, i quan estaven dalt del tot, el

mestre va entrar per la porta i els va fer baixar, i abans d'arribar a terra, la *mandarina* sí que va ser de campionat. De vegades s'escapaven de l'escola i anaven a menjar cireres, i quan tornaven, e la seua innocència encara li'n portaven per al mestre. Sempre hi havia algun xiquet que despuntava en el tema de pensar malifetes, fins al dia que li va passar pel cap pixar dins del tinter. El que va fer el mestre va ser penjar-li'l del coll i el va obligar a portar-lo tot el dia ple de pixum.

El que podem veure és que aquelles malifetes eren coses de xiquets, en cap moment anaven a fer mal a cap company ni al mestre. Quan aquesta pregunta la vaig fer als alumnes de Primària, aquests sí que tenien més històries i més ganes de parlar, se'ls va passar del tot la vergonya. Els exemples que em van contar eren del tipus, amagar-li l'estoig a la mestra perquè no pugues corregir els exàmens, amagar-se quan els toca jugar al pati a jocs tradicionals, ja que diuen que no els agrada, pujar a les taules i amollar les bombetes per a no tenir llum... coses molt diferents de les nomenades abans; però seguisc pensant que són coses de xiquets. Un aspecte que sí que vull remarcar, és que els alumnes de primària em van dir que després de fer aquestes malifetes, hi ha mestre que no els renyeix ni els diu res, i si hi ha algun tipus de càstig, és posar-los un puntet roig. Hem passat d'una disciplina molt dura a una disciplina quasi inexistent.

## **2.10. Futur de l'alumnat entrevistat**

Després d'acabar la primera entrevista em va passar pel cap una pregunta la qual no teia redactada en el guió d'aquest i va ser la següent: *Si les coses haguessen sigut més fàcils, hagueres seguit estudiant?*

Per a la gent de mas, com són Serviliano i Palmira, els va deixar un poc pensatius. Ells mai ho havien pensat, mai se'ls havia passat pel cap una vida més enllà de la vida que ja tenien. Llavors el que volien fer ho tenien davant, ells es volien dedicar a allò que havia fet la seua família, sabien que allò era la seua vida, que *no podien* eixir d'allí. En el cas de Serviliano, ell va fer un canvi en el seu futur en relació amb els seus pares. Ell va triar lluitar per allò que realment li agradava i va tirar avant una ramaderia de bous braus, una ramaderia que al final va treure els seus fruits, traient bous de casta brava, sent una de les principals ramaderies de la província de Castelló. En aquest cas veiem com un somni es va fer realitat, el d'un jove apassionat per la ramaderia, que no més enllà de les terres on es va criar va aconseguir el que li agradava. Quan vam preguntar-li aquesta pregunta a la seua dona, Palmira, ens va dir que no li havia passat per cap aquell fet. *No podien pensar en res ni podien anar a cap lloc, no tenien diners ni la manera de com arribar a fer alguna cosa diferent.* Les seues paraules en van reflectir la realitat de l'època: hi havia gent molt llesta que segurament hagués fet alguna cosa, però tots eixos tampoc van poder, ni podien els pares, ni ho pensaven tampoc. Ara ens adonem de les coses que haguérem pogut fer.

D'altra banda, quan vam entrevistar a la gent que va anar a l'escola de Catí les respostes van ser molt diferents. En aquest cas, Jose Daniel, ens va dir que sí que hagués pogut estudiar després d'acabar l'escola, que la seua família sí que seu podia permetre, però no va voler seguir.

Anys després, com ens va explicar, es va adonar de l'error que hi havia comes, no només per no haver seguit estudiant, sinó per la forma en què van afrontar l'etapa en l'escola. Quan la pregunta li la vam fer a Paquita, ens va dir que potser sí que hagués seguit estudiant, però el problema és que en eixa edat no hi havia ganes d'estudiar. El que veiem és que aquesta decisió l'havien de prendre quan acabaven l'escola, és a dir, als catorze anys. A aquesta edat no hi ha cap xiquet que tinga les coses clares, i menys per a pensar en el seu futur.

Pel que fa als xiquets i xiquetes de Primària, ja sabien perfectament el que volien ser de majors. Tenim una que vol ser futbolista, un que vol ser militar, un altre que vol ser actor i l'última que vol ser mestra. Com canvien les coses amb el pas dels anys.

### 3. REFLEXIÓ

Després d'acabar l'estudi comparatiu cal analitzar i comparar aquells aspectes que he tractat al llarg del treball.

Abans, les famílies masoveres tenien els fills perquè realment els feien falta, ja que la vida al mas era prou dura. En cap moment els va faltar res de menjar, ja que aquest, en les zones rurals era prou abundant, ja que hi havia tota mena d'animals i tota classe de verdura als horts. Els nens de ben menuts s'havien d'adaptar a allò que els esperava en la seua vida, que principalment era treballar. La diferència que trobe en aquest aspecte és el nivell econòmic de les famílies. Les del camp, com ja he dit, necessitaven als seus fills per a les diferents tasques del món rural. D'altra banda, a les famílies del poble no els importava que els seus fills anaren a l'escola, sinó que volien que ho fessen, ja que la feina dels seus pares era diferent, i no necessitaven eixa ajuda. No vull dir que les famílies rurals no volgueren que els fills estudiaren, sinó tot el contrari: volien que estudiaren; però eren les circumstàncies que anaven apareixent les que feien que aquells nens o nenes haguessen de madurar tan prompte i ajudar com un més a les feines de la casa. En aquest aspecte trobem la coincidència tant de la gent major que es va criar al poble com els estudiants actuals, ja que la feina d'ells era estudiar, i com a molt, jugar.

També trobem el **parvulari**, tant els nens actuals com les persones majors del poble van poder gaudir d'uns anys més per a poder aprendre, cosa que la gent que vivia als masos desconeixia. Veiem aquí el problema que tenia el professor del moment. Els xiquets i xiquetes que havien passat pel parvulari sabien el que anaven a fer, ja que havien vist algunes pinzellades, i altres no sabien res.

Pel que fa al **tipus d'agrupament**, agruparem a les persones majors com a un sol grup, encara que sabem que hi havia diferències entre ells, ja que si els masos no arribaven a un mínim d'alumnes, no hi podia haver dos mestres, i llavors anaven junts a la mateixa classe, però uns a la part dreta i els altres a la part esquerra de la classe. Amb relació a l'escola actual el que veiem és que açò ha canviat per complet, ja que avui en dia els alumnes van tots junts a l'escola. L'escola ha passat d'organitzar-se per pupitres clavats a terra a seure per taules individuals mòbils, les quals es poden ajuntar de la forma en què crega correcta el professor, depenent del tipus d'aprenentatge en què estiguen treballant.

Un altre canvi molt significatiu i molt important és el **nombre d'alumnes** que té cada mestre. En l'actualitat trobem als alumnes classificats per cursos, on cada mestre no pot passar d'un nombre concret de nens. Abans això era inimaginable. En aquest moment, tots els nens tenen les mateixes possibilitats d'aprendre, ja que menys alumnes és igual a més qualitat.

Quant als **llibres**, aquí sí que veiem un pas de gegant en l'evolució d'aquests. Passem d'un aprenentatge on només participava un llibre -o com a molt dos-, a un aprenentatge on cada assignatura té un llibre; on any rere any, aquest va canviant adaptant-se a les necessitats de l'edat dels nostres estudiants. La llargària d'aquest també ha canviat, ja que si tota l'educació

escolar estava en un sol llibre, ens imaginem com hauria de ser. Avui en dia trobem molts llibres, juntament amb llibretes, quadernets... el que fa un aprenentatge un poc més complet.

En relació amb el **paper del mestre**, el canvi també és molt gran. Passem d'un mestre dictador, el qual era el que manava en les classes, que era el centre d'atenció, amb un ensenyament unidireccional... a un tipus de mestre que interactua amb els seus alumnes, que va més enllà de la relació mestre-alumne. El canvi del nombre d'alumnes també ha ajudat aquest fet, perquè és més fàcil ensenyar a trenta alumnes, els quals estudien el mateix, que no a huitanta alumnes, on hi ha de totes les seccions. També veiem un canvi en la manera de renyir als alumnes per part del mestre. Hem passat de la violència a la paraula i de les agressions al diàleg.

La forma d'ensenyar en l'aula també s'ha transformat gràcies a **l'ús de les diferents llengües**. Els xiquets que arribaven a l'escola en el temps de la postguerra, s'havien criat en un poble valencianoparlant i en entrar en l'escola, es trobaven un mestre/a que només utilitzava el castellà. D'altra banda, **la forma d'ensenyar a escriure, a llegir, a sumar, a restar...** està sent la mateixa, ja que els principis són els mateixos, igual que per a aprendre a caminar primer has de gatejar.

Pel que fa a les **activitats de l'alumnat**, aquestes han canviat a mesura que s'han transformat les diferents assignatures. La feina dels xiquets i xiquetes de l'escola de postguerra era molt escassa. Aquells mestres no els solien demanar feina per a casa, tenien temps en classe per a poder fer-ho, i com cada alumne anava al ritme d'aprenentatge que ell mateix tenia, la feina no podia ser per a tots la mateixa. Sí que tenien còpies, redaccions i alguna explicació de memòria. D'altra banda, si ens fixem en els alumnes de l'escola actual de Catí, aquests depenent del mestre, sí que els mana feina per a casa. Les activitats d'avui en dia estan molt més detallades, i els llibres estan molt més adaptats per als xiquets i el seu nivell. A més, apareixen noves assignatures. Igual que en l'escola del règim franquista, les activitats són corregides pel mestre i avaluades amb la seua corresponent qualificació.

Apareixen també les **reunions dels tutors amb els pares**, els quals els informen de tot allò que envolta als seus fills. I per a acabar, el tema dels exàmens. Els alumnes d'avui en dia tenen exàmens contínuament, de cada tema o de cada dos, però sempre són avaluats. D'altra banda, les persones majors entrevistades tenien un examen final en el moment final d'abandonar l'escola.

Quant al **mobiliari**, aquest ha canviat en el sentit de quantitat. Abans, amb molt poquet passaven, tenien el necessari que els pugues fer falta per al dia a dia. Hem passat dels pupitres a les taules, de la pissarra a la pissarra digital, encara que la pissarra de guix encara està present en totes les aules, de l'estufa de llenya als radiadors, de la llum solar a l'electricitat, d'un moble per als llibres a diferents estanteries per als llibres, quaderns, fitxes... d'un mapa a tenir mapes de tota mena, etc.

Per a seguir amb la comparació tenim el tema de **l'esbarjo**, el que nosaltres sempre hem anomenat *pati*. Pel que fa al tema de **l'esmorzar**, aquest s'ha transformat totalment. Tenim xiquets que no tenien res per a esmorzar, ja que menjaven abans d'anar a l'escola, per a poder fer el camí que els esperava. Tenim xiquets que els donaven l'esmorzar en l'escola, concretament un got de llet americana i un tros de formatge, i tenim els xiquets que cada dia es poden permetre el luxe de menjar allò que més els agrada, deixant a banda els dolços. D'altra banda tenim el tema dels **jocs**, aquests són molt diferents, ja que els jocs d'abans eren elaborats pels mateixos xiquets, moltes vegades fruit de la seua imaginació. Els nens d'avui en dia tenen tota mena de materials els quals són proporcionats per l'escola, i també apareixen els esports col·lectius.

Amb relació a la **distribució del temps** hi ha dos grups molt diferenciats. En primer lloc trobem els masovers i masoveres, els quals no s'alçaven per a anar a l'escola directament, sinó que prèviament havien de fer la feina que hi havia en casa, sumant-li el temps que dedicaven per a poder arribar a l'escola, ja que aquest variava de mitja a una hora. D'altra banda trobem a les persones majors entrevistades i als alumnes que cursen actualment l'Educació Primària en l'escola de Catí. Aquests només tenen i tenien al cap alçar-se al matí per a anar a l'escola, amb el temps just per a no fer tard. Pel que fa als horaris, hi ha una gran similitud entre totes les persones entrevistades, ja que l'horari és quasi el mateix, de 9 a 1 i de 15 a 17, les persones majors, i de 9 a 12,30 i de 15 a 17 les persones de l'escola de Catí.

Pel que fa al **material utilitzat en l'escola** de postguerra i en l'escola actual, hi ha una gran diferència. Les persones majors entrevistades passaven la seua ensenyança amb poca cosa, ja que només tenien per a poder escriure el tinter amb una ploma per a escriure, llapis, colors, goma i poc més. També tenien una motxilla per a portar-ho, la qual podia anar d'un saquet de tela a una motxilla de pell. Els alumnes actuals de l'escola tenen tots aquells materials que es pugen imaginar, ja que aquest fet ha evolucionat molt. Aquests tenen els típics materials com són el bolígraf, el llapis, els colors, la goma,... a més dels materials que s'han inventat recentment com són els materials tecnològics. Els ordinadors, les tauletes tàctils, la pissarra digital... ja formen part de l'educació d'aquests xiquets i xiquetes, fent més fàcil la recerca d'informació.

Quant al tema de les **malifetes**, aquestes sempre han estat presents en totes les aules, deixant a banda de l'any del qual parlem. Hi havia de diferents, però en totes veiem que els xiquets i xiquetes no anaven a fer mal a ningú, sinó que eren les ganes de jugar el que ho originava. Una diferència que veiem és el tipus de càstig, ja que ha passat del càstig físic al càstig acadèmic, el que fa que afecte les notes dels alumnes.

Per a acabar, volia tindre present **els somnis** que podien tenir els nostres entrevistats. Els xiquets que cursen l'Educació Primària sí que tenien clar. Un actor, l'altre militar, l'altra mestra, l'altra futbolista,... però els entrevistats de l'escola dels anys 1940-1950, aquests no tenien les coses així de clares. Els que vivien al poble sí que van tindre l'opció de seguir estudiant, encara que no van personalment no ho van fer, però la gent del camp no veia un futur més enllà de les seues muntanyes, un futur més enllà del seu bestiar. No van tindre el plaer ni de somiar, no es van

permetre el luxe de pensar que podrien fer fora dels límits dels seus ulls, fora d'allò que veien cada dia.

Com diuen els matemàtics, fan falta dos punts per a establir una recta. Començant des d'aquest punt i anant cap a l'altre arribarem a una escola cada vegada més còmoda, amb més recursos, on la participació del xiquet estarà cada vegada més present.

Si serà així o no, ho dirà la història futura.



#### 4. BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA

- Agulló, Carmen (2006). Possibilitats i riscos de les fonts orals en la investigació històrica-educativa. *Educació i Història: Revista d'Història de l'Educació*. Núm. 9-10 (2006), pp. 27-39. Universitat de València. Espanya.
- Bedmar, M. i Montero, I. (2010). Visión histórico-educativa en la España del franquismo. Influencias y repercusiones a través de los testimonios de vida de nuestros mayores. *Revista de Investigación Educativa*, 28 (1), pp. 141-156. Universidad de Granada. España.
- Ley sobre Educación Primaria. *Boletín Oficial del Estado*, Madrid, España, 17 de julio de 1945, pp. 385-416.
- Ministerio de Educación, Cultura y Deporte (2004). *El Sistema Educativo Español*. Madrid: MEC/D CIDE.
- Navarro Sandalinas, R. (2006). El franquismo, la escuela y el maestro (1936-1975), *Historia de la educación: Revista interuniversitaria*, Nº 8, 1989, pp. 167-180. Universidad de Barcelona.
- Puelles Benítez, M. (2008). Las grandes leyes educativas de los últimos doscientos años. *CEE Participación Educativa*, 7, pp 7-15. UNED: Madrid.
- Roig López, Olga (2002). *La institución educativa española desde la posguerra hasta la transición*. Universidad Autónoma de Barcelona. España.
- Sánchez, J., Serrano, O. i Rodríguez, R. (2007). La educación. Víctima del franquismo. *Educación, franquismo y memoria. Revista de Historia Oral, Investigación y Recuperación de la Memoria Histórica del IES "Safarad"*. Fuenlabrada, Madrid.
- Sonlleva, Miriam i Torrego, Luis (2014). La escuela primaria del primer franquismo desde las voces del alumnado segoviano: una iniciación de la investigación educativa. *Tendencias Pedagógicas*. Nº 14. pp. 285-306. Universidad de Valladolid.

## 5. ANNEXOS

### 1. ENTREVISTA A CARMEN

**-Tens records a quina edat vas començar a anar a l'escola?**

**-Com anaves fins a l'escola quan eres menudet? T'acompanyava algú?**

C: Vaig entrar a tres anys. No me'n recorde molt, anava a peu, però sempre m'acompanyava la mama.

#### •AGRUPAMENTS (Tipus d'agrupament i distribució)

Ara et preguntaré sobre la manera que esteu asseguts en classe.

**-Com esteu agrupats? Els xics i les xiques esteu separats? O esteu tots junts?**

**-Seieu per parelles? O esteu asseguts en grups?**

**-Com ho feu per a saber de quina forma us heu d'asseure?**

**-Aneu només un curs o aneu més d'un a la mateixa classe?**

**-Quants xiquets sou a classe?**

C: Doncs estem asseguts en taules d'eixes quadrades, en un grup de 5. Sempre estem asseguts per grups. El curs tots junts, si estem totes les xiques o tots els xics és perquè com ho fèiem a sorteig en paperets, podries tindre eixa sort, i et sentes doncs on et toque. A la meua classe està segon i nosaltres, a una punta els de tercer i a l'altra els de segon, però tenim lloc per a passar pel mig.

#### •TIPUS DE LLIBRES UTILITZATS

Ara et preguntaré sobre els llibres que utilitzeu a classe.

**-Com són els llibres?**

**-Llargos-curts?**

**-Teniu quadernets?**

**-Pots Escriure en ells? O has d'escriure a un altre lloc?**

**-Molta lletra?**

**-Il·lustracions? Imatges?**

**-Utilitzeu els mateixos llibres per a tots els cursos? O els canvieu cada any?**

**-Els compreu cada any? Els hereteu d'algun germà o germana, familiar o conegut?**

C: Els llibres són rectangulars, i la mestra no ens deixa escriure en ells, un dia va escriure estudiar, però perquè ho va posar ella. Ho hem de fer a la llibreta. Els llibres són molt llargs, de 100 pàgines, això és molt. Tenen més lletra que fotos, bé depèn del llibre. L'any que ve quan canviem de curs si són iguals l'escola ens els deixa i si no, quan paguem per a pujar de curs, doncs paguem el llibre també. Són de l'escola però hem de pagar alguna cosa per si els trenquem o el que siga.

### **•QUÈ FEIA EL MESTRE? QUINES ACTIVITATS FEIA EL MESTRE?**

Ara et preguntaré sobre quines coses fa el Mestre;

**-Tu que tens, MESTRE O MESTRA?**

**-I el mestre que fa mentre tu estàs en classe?**

**-Explica la feina?**

**-Corregeix la faena?**

**-Algun dia s'enfada i us renyeix?**

**-En quina llengua parleu a classe? Valencià, castellà, anglès?**

**En cada assignatura heu de parlar l'idioma que toca? O en Castellà es pot parlar el valencià?**

C: Doncs al principi es posa a la porta i conta si hem entrat tots. Quan estem asseguts ja primer ens explica els exercicis i després fem la faena, i si alguna cosa no entenem, ho preguntem, però ella està en els de segon, que ha de llegir moltes coses, i nosaltres si no ho sabem, ens alcem a preguntar-li. La mestra està explicant, corregeix quan hem acabat i a vegades ens ho emportem de deures i ho corregeix al dia de després. Quan s'enfada ens crida o ens castiga. Quan estem a classe i algú fa alguna cosa molt mal diu, parlaré en ta mare, o en ton pare, depèn del xiquet.

### **•PAPER DE LA FAMÍLIA**

**-El vostre mestre o tutor parla amb els vostres pares? Fa reunions amb ells?**

**-Te'n recordes com us va ensenyar a escriure?**

**-O a llegir?**

**-Text llarg o paraules?**

**-Te'n recordes com vos van ensenyar a sumar i a restar? Utilitzava quadernets? O ho feia a la pissarra?**

C: De vegades fa una reunió, a vegades els envia un *whatsapp* o a vegades o apunta a l'agenda perquè els ho diguem. Ens donava un quadernet i havíem de repassar i després per exemple ens preguntaven, com és la E, i havíem de dibuixar-la. Per a ensenyar-nos a llegir ens posen paraules i les havíem de llegir. I després ja llegíem llibres més llargs. Primer per l'abecedari i les vocals i després les paraules. Per a sumar ens diuen, si era 6 més 3, el sis al cap i fèiem, 1,2 i 3 (tocant-se el dit al nas), llavors diem 7, 8 i 9. Doncs teníem uns quadernets on estaven totes les fixes i a vegades també ho fèiem a la pissarra. Eixíem d'un en un.

### •ACTIVITATS DELS ALUMNES

**-Quines assignatures estudies en l'escola?**

**-Feu religió?**

**-Feu treballs en grup? (murals, treballs de recerca...)**

**-Quan feu feina, la feu només amb paper i llapis? Us deixen els ordinadors?**

**-Manen faena per a casa? O només la feu en classe?**

Ara et preguntaré per les activitats que feu a cada assignatura.

**-Què feu aquest any a Mates? Per a explicar-vos (per exemple, Matemàtiques) com ho fa el mestre? Ho feu a la pissarra? Ho llig del seu llibre?**

**-Què feu a Valencià i a Castellà? Feu dictats? Feu lectures?**

**-Què feu a Socials?**

**-Què feu a Naturals? Per a explicar-vos (per exemple, Socials) com ho fa el mestre? Ho feu a la pissarra? Ho llegeix del seu llibre?**

**-Què feu a Plàstica?**

**-Què feu a Educació Física? Eixiu al pati?**

**-Feu Música?**

**-Feu Religió?**

I quan has acabat tot açò...

**-Com saps si estàs aprovat? Fas algun examen?**

**-Quina t'agrada més? Quina menys? I per què?**

C: Mates, Valencià, Castellà, Anglès, Religió, Educació Física, Socials, Naturals i Plàstica. A Mates, repassar les sumes, les restes portant, la divisió i la fracció. A Castellà i a Valencià hi ha exercicis, escriure paraules, endevinalles... A Religió fem exercicis a la llibreta, coses de Jesús. A Socials les classes d'animals, les plantes. A Plàstica fem molts treballs manuals i dibuixos en una

aplicació per a fer un llibret al final. Sí que en fem, a vegades fem alguna cosa a l'ordinador o fem algun còmic. La faena que fem a l'ordinador és la faena que posa al llibre que s'ha de fer a l'ordinador. Per a casa ens manen faena si no l'acabem. Al final ens donen les notes que hem tret a cada assignatura. Fem exàmens per temes, a vegades fem de dos o tres temes o només d'un, doncs si un tema va dels insectes fem eixe tema i després fem l'examen, o segons com, si són els temes molt curts doncs fem eixos dos en el mateix examen. A les notes posa: Mates un 7, Valencià un 8... Tinc tres assignatures que més m'agraden, mates perquè m'agrada sumar i restar, fer problemes de Mates, Plàstica perquè m'agrada fer treballs manuals i Valencià sempre fem coses en grup i molt divertides. La que menys, Naturals, perquè no sé com explicar-ho, sí que em sé les coses, si em pregunten una vaca que és? Carnívora, herbívora o omnívora? Si m'ho pregunten així, sí; però si em fan la pregunta més llarga, em passa el torn i ja no puc contestar.

L'Educació física la fem al pati on estan els del parvulari, o baix a la pista. Vam fer un dia per a fer els guants de raspall.

### •MOBLES (MOBILIARI)

**Ara et preguntaré per la classe, com és la teua classe?**

**-Teniu mobles? Com són els mobles?**

**-Com estan organitzades les taules? Les podeu manejar del lloc?**

**-És lluminosa la classe? O per a fer la faena connecteu la llum?**

**-Teniu plantes? Plantades per vosaltres?**

**-Teniu calefacció per a quan fa molt de fred? I a l'Estiu?**

C: Tenim una pissarra, la pissarra digital, un marc per a penjar papers, un altre per a posar els positius i els negatius, l'assignatura que toca i les normes de classe, tenim una estanteria on guardem els papers i les fitxes, la taula de la mestra i l'ordinador. Pel mig hi ha taules i cadires soltes, les podem canviar de lloc perquè als exàmens les manegem per a no copiar. Que nosaltres no ens copiem però el mestre no es fia. Doncs depèn de la classe, a P2 només teníem una finestra perquè la classe era molt xicoteta i el sol no pega quasi res. No plantes no tenim a la nostra classe, els de segon van plantar tomates i pèsols. A l'hivern si tenim molt de fred, posem els radiadors i a l'estiu si fa calor obrim les finestres.

### •PATI

Ara et preguntaré pel pati.

**-Com és el pati?**

**-Gran-menut?**

**-A què jugueu?**

**-M'explicaries els jocs?**

**-Porteu l'esmorzar de casa? Podeu portar el que vulgueu? On vos el mengeu?**

C: tenim dos patis, el de dalt i el de baix. És molt gran, hi ha dues zones, està el de dalt i el de baix i per a arribar puja una rampa, el que està en l'escola és com un carrer per a jugar per allí i a l'altra part un fent un porxo i han pintat de verd el terra i han posat el *twister* o el sambori, o el tres en ratlla. El pati està ballat, en parets, no podem eixir. Al pati juguem a moltes coses, el dilluns paradeta, el dimarts jocs de taula, el dimecres esports que fem futbol, el dijous jocs tradicionals, que ara al final fem coll ball i el divendres paradeta. La paradeta és que estan tots els materials de l'escola i els més grans cada dia els toca a uns i es posen allí i fem una fila i diem el que volem, una corda i apunten doncs Carmen de tercer el dia 10 d'abril ha agafat una corda. Al pati esmorzem a classe i quan acabem ja baixem. Per a esmorzar podem portar el que vulguem però no es pot portar xocolata i els dies d'educació física fruita.

#### **•HORARIS (DISTRIBUCIÓ DEL TEMPS)**

Ara et preguntaré pels horaris que fas.

**-A quina hora us alceu per a anar a classe?**

**-A quina hora entres a classe? I a quina ixes? Pareu a dinar?**

**-Cada dia saps les assignatures que et toquen abans d'anar a classe? O el mestre fa el que vol?**

C: Per a anar a classe m'alce a les 8 i entrem a les 9. Fem de 9 a 12,30 i de 3 a 5, i per a dinar tornem a casa perquè no tenim menjador. Cada dia fem el que toca, tenim un horari. Cada classe dura una hora. I el pati 30 minuts.

#### **•MATERIALS I QÜESTIONS TECNOLÒGIQUES**

**-Quins Materials uses en classe? (llapis, goma, colors ...)**

**-Portes els llibres a la motxilla o teniu les coses en classe? Que portes més a la motxilla?**

**-Teniu ordinadors? Podeu fer treballs amb ells o buscar informació?**

**-Teniu tauletes tàctils? Per què les useu?**

**-Teniu pissarra digital? Per què la useu?**

C: Normalment gastem el llapis o el boli. Quan hi ha preguntes les copiem en boli i ho contestem en llapis. Sempre gastem això i la goma, i a plàstica la regla, el compàs i més coses. També tenim colors i retoladors, i fitxes. A vegades ho fem oral també, i l'ordinador i les tauletes tàctils ens les

deixen si acabem molt prompte i així juguem. La pissarra digital també la usem, per exemple, comencem una classe i per a l'altra classe ens havíem d'estudiar la taula del 6, doncs ens posa tota la taula i ens la pregunta saltejada i la veiem allí. Per a dependre les taules eu vam fer a la pissarra, per exemple la taula del 2. 2 per 0 és 0 perquè 0 més 0 és igual a 0. Després 2 per 1, 1 més 1 igual a 2. I així tota l'estona. A classe tenim tres ordinadors, el de la mestra i dos mesos però com som al meu curs 5 i a l'altre 4, en som 9 sempre fem un al de la mestra, l'altre a un i l'altre a l'altre i dos a la classe de davant on està la impressora i allí hi ha dos ordinadors i ho fem.

### •MALIFETES

#### -Feu malifetes a classe?

C. al meu curs quasi que no en fem mai, molt poques, sempre les fan els més grans, li van pillar l'estoig a la mestra i li'l van amagar a la motxilla d'una xiqueta, i al cap de tres dies ho va veure i li va tornar. I el van castigar dos o tres dies i li van posar negatius. Els càstigs són, o ens posen negatius o en lloc d'eixir a les 12.30, eixim a la 1.

#### -Què t'agradaria ser de gran?

C. Encara no he pensat en què vull estudiar però m'agradaria ser futbolista perquè m'agrada molt fer esport i el que més m'agrada és el futbol.

## 2. ENTREVISTA IAN

#### -Tens recordes a quina edat vas començar a anar a l'escola?

#### -Com anaves fins a l'escola quan eres menudet? T'acompanyava algú?

I: a tres anys vaig començar a anar a l'escola, quan era xicotet m'acompanyaven a l'escola.

### •AGRUPAMENTS (Tipus d'agrupament i distribució)

Ara et preguntaré sobre la manera que esteu asseguts en classe.

#### -Com esteu agrupats? Els xics i les xiques esteu separats? O esteu tots junts?

#### -Seieu per parelles? O esteu asseguts en grups?

#### -Com ho feu per a saber de quina forma us heu d'asseure?

#### -Aneu només un curs o aneu més d'un a la mateixa classe?

#### -Quants xiquets sou a classe?

I: jo estic a 5é. Estem agrupats en dos grups, i a cada grup hi ha 4 xiquets. Els xics i les xiques estem junts. Estem asseguts en grups. Per a asseure'ns agafem paperets, posem el número de la taula i al que li toca s'asseu. A la meua classe anem 5é i 6é però com no cabem estem separats uns a cada classe. Som 8 i ells 9.

### •TIPUS DE LLIBRES UTILITZATS

Ara et preguntaré sobre els llibres que utilitzeu a classe.

**-Com són els llibres?**

**-Llargos-curts?**

**-Teniu quadernets?**

**-Pots Escriure en ells? O has d'escriure a un altre lloc?**

**-Molta lletra?**

**-Il·lustracions? Imatges?**

**-Utilitzeu els mateixos llibres per a tots els cursos? O els canvieu cada any?**

**-Els compreu cada any? Els hereteu d'algun germà o germana, familiar o conegut?**

I: Els llibres que utilitzem són llargs, cada trimestre canviem, enguany no tenim quadernets. Al llibre no es pot escriure, hem d'escriure a la llibreta, aquests llibres tenen fotos i lletra. Cada any canviem de llibre, no ens valen. Per a canviar de llibres, nosaltres els donem als de l'any passat.

### •QUÈ FEIA EL MESTRE? QUINES ACTIVITATS FEIA EL MESTRE?

Ara et preguntaré sobre quines coses fa el Mestre.

**-Tu que tens, MESTRE O MESTRA?**

**-I el mestre que fa mentre tu estàs en classe?**

**-Explica la feina?**

**-Corregeix la faena?**

**-Algun dia s'enfada i us renyeix?**

**-En quina llengua parleu a classe? Valencià, castellà, anglès?**

**-I en cada assignatura heu de parlar l'idioma que toca? O en Castellà es pot parlar el valencià?**

I: ara tenim mestra, però depèn de l'assignatura. Mentre estem seguts el mestre explica la faena, a la pissarra digital posa el llibre en gran i així ens ho explica. També corregeix en classe, i quan



s'enfada ens posa un puntet roig. Parlem tots valencià, i castellà i anglès. A classe de Castellà hem d'usar el castellà. En Anglès ens fa parlar en anglès, però nosaltres parlem en valencià.

#### •PAPER DE LA FAMÍLIA

-El vostre mestre o tutor parla amb els vostres pares? Fa reunions amb ells?

-Te'n recordes com us va ensenyar a escriure?

-O a llegir?

-Text llarg o paraules?

-Te'n recordes com vos van ensenyar a sumar i a restar? Utilitzava quadernets? O ho feia a la pissarra?

I: el mestre a vegades fa reunions, fa reunions per a donar els llibres i això. Em van ensenyar a escriure en un llibre, ens ficaven les lletres a la pissarra i les copiàvem, i per a llegir eren textos curts i després més llargs. Per a sumar i a restar ens ho explicava a la pissarra.

#### •ACTIVITATS DELS ALUMNES

-Quines assignatures estudies en l'escola?

-Feu religió?

-Feu treballs en grup? (murals, treballs de recerca...)

-Quan feu feina, la feu només amb paper i llapis? Us deixen els ordinadors?

-Manen feina per a casa? O només la feu en classe?

Ara et preguntaré per les activitats que feu a cada assignatura.

-Què feu aquest any a Mates? Per a explicar-vos (per exemple, Matemàtiques) com ho fa el mestre? Ho feu a la pissarra? Ho llegeix del seu llibre?

-Què feu a Valencià i a Castellà? Feu dictats? Feu lectures?

-Què feu a Socials?

-Què feu a Naturals? Per a explicar-vos (per exemple, Socials) com ho fa el mestre? Ho feu a la pissarra? Ho lleig del seu llibre?

-Què feu a Plàstica?

-Què feu a Educació Física? Eixiu al pati?

-Feu Música?

-Feu Religió?

I quan has acabat tot açò...

**-Com saps si estàs aprovat? Fas algun examen?**

**-Quina t'agrada més? Quina menys? I per què?**

I: a classe fem Naturals, Socials, Anglès, Matemàtiques, Valencià, Castellà, Plàstica, Educació Física, Música i Religió. A eixes assignatures treballem en grup, o als ordinadors o a una cartolina. La faena la fem en ordinador i a vegades a la llibreta. Ens manen faena per a casa, agarrem tot cap a casa, no deixem res a l'escola. A Mates fem la suma, la resta, la multiplicació, la divisió, les fraccions, els angles... per a explicar-nos ho fa a la pissarra o des del llibre. A Valencià fem lectures, dictats... a Castellà fem exercicis del tema, per exemple de menjar, i portàvem menjar i escrivíem receptes. A Socials fem treballs, de les flors, del cos humà... a Naturals fem un escrit, un treball escrit i un altre en ordinador. L'Educació Física sempre la fem al pati, baixem i fem el que ens diu el mestre. Quan acabem fem algun examen, quan acabem un tema o dos fem un examen. Les que més m'agraden són Naturals i Socials, i la que menys Mates, perquè has de pensar molt i no tinc ganes. Les altres m'agraden perquè sí.

#### **•MOBLES (MOBILIARI)**

**Ara et preguntaré per la classe, com és la teua classe?**

**-Teniu mobles? Com són els mobles?**

**-Com estan organitzades les taules? Les podeu manejar del lloc?**

**-És lluminosa la classe? O per a fer la faena connecteu la llum?**

**-Teniu plantes? Plantades per vosaltres?**

**-Teniu calefacció per a quan fa molt de fred? I a l'Estiu?**

I: a classe tenim una pissarra digital, la pissarra normal, l'ordinador, tenim les taules per a nosaltres i taules de sobra per si ve algú, dos armaris, i la taula de la mestra. Les nostres taules estan organitzades de 4 en 4, les podem canviar en fer els exàmens, per a no copiar. Tenim 6 finestres, entre molta llum. Nosaltres tenim coses plantades per nosaltres, i així veiem les plantes i les arrels. A l'hivern tenim calefacció, no tenim fred i a l'estiu obrim les finestres.

#### **•PATI**

Ara et preguntaré pel pati.

**-Com és el pati?**

**-Gran-menut?**

**-A què jugueu?**

**-M'explicaries els jocs?**

**-Porteu l'esmorzar de casa? Podeu portar el que vulgueu? On vos el mengeu?**

I: abans al pati podies fer el que volgueres, però ara no. Ara un dia són jocs de taula, esports, jocs tradicionals, la paradeta... nosaltres juguem a futbol el dia de l'esport, a la corda el dia dels jocs tradicionals, a la paradeta agarres el que vols, i als jocs de taula el parxís, el uno, l'oca... Per a l'hora del pati ens emportem l'esmorzar de casa, podem portar el que vulga, menys xocolata, i dos dies de fruita, per a fer educació física.

### **•HORARIS (DISTRIBUCIÓ DEL TEMPS)**

Ara et preguntaré pels horaris que fas.

**-A quina hora us alceu per a anar a classe?**

**-A quina hora entres a classe? I a quina ixes? Pareu a dinar?**

**-Cada dia saps les assignatures que et toquen abans d'anar a classe? O el mestre fa el que vol?**

I: M'alçava abans d'entrar a l'escola, entrava a les 9 fins a les 12.30, i a la vesprada de 3 a 5. Menys el dimecres que no tenim classe de vesprada. Cada dia sabem el que ens toca perquè tenim un horari.

### **•MATERIALS I QÜESTIONS TECNOLÒGIQUES**

**-Quins Materials uses en classe? (llapis, goma, colors ...)**

**-Portes els llibres a la motxilla o teniu les coses en classe? Que portes més a la motxilla?**

**-Teniu ordinadors? Podeu fer treballs amb ells o buscar informació?**

**-Teniu tauletes tàctils? Per què les useu?**

**-Teniu pissarra digital? Per què la useu?**

I: quan estem a classe tenim l'estoig, el compàs, la calculadora, el diccionari, l'ordinador. Nosaltres ho portem tot a la motxilla. A la classe tenim un ordinador, i també tenim 4 tauletes tàctils. Les usem per a buscar coses, i per a jugar. La pissarra digital la usem per a buscar coses i veureu tots, i per a tenir el llibre en gran.

### **•MALIFETES**

**-Feu malifetes a classe?**

I: quan ens toca jocs tradicionals ens amaguem per aquí perquè no ens troben, a classe ens portem bé.

**-Què t'agradaria ser de gran?**

I: Jo voldria ser militar.

### 3. ENTREVISTA SONIA

**-Tens recordes a quina edat vas començar a anar a l'escola?**

**-Com anaves fins a l'escola quan eres menudet? T'acompanyava algú?**

S: vaig començar a tres anys. Primer al parvulari. Anava sempre en ma mare.

#### •AGRUPAMENTS (Tipus d'agrupament i distribució)

Ara et preguntaré sobre la manera que esteu asseguts en classe.

**-Com esteu agrupats? Els xics i les xiques esteu separats? O esteu tots junts?**

**-Seieu per parelles? O esteu asseguts en grups?**

**-Com ho feu per a saber de quina forma us heu d'asseure?**

**-Aneu només un curs o aneu més d'un a la mateixa classe?**

**-Quants xiquets sou a classe?**

S: si de 4 en 4, els xics i les xiques estem junts. Estem seguts en grups. Per a asseure'ns ens posaven el nom a la taula i ens posàvem així, sense cap sorteig. Som 9 xiquets a classe, només anem un curs. Estic a 5é.

#### •TIPUS DE LLIBRES UTILITZATS

Ara et preguntaré sobre els llibres que utilitzeu a classe.

**-Com són els llibres?**

**-Llargos-curts?**

**-Teniu quadernets?**

**-Pots Escriure en ells? O has d'escriure a un altre lloc?**

**-Molta lletra?**

**-Il·lustracions? Imatges?**

**-Utilitzeu els mateixos llibres per a tots els cursos? O els canvieu cada any?**

**-Els compreu cada any? Els hereteu d'algun germà o germana, familiar o conegut?**

S: Depèn de l'assignatura, hi ha llibres que són més llargs. Poden tindre unes 123. No tenim quadernets aquest any, només els tenim a Anglès. Als llibres no podem escriure, ho fem a la llibreta. Els llibres tenen molta lletra, i fotos alguna. Cada any es canvien, al banc de llibres. A principi d'any agafes els llibres d'algú de l'any anterior i quan s'acaba l'any els has de tornar. Els llibres els cuidem.

#### •QUÈ FEIA EL MESTRE? QUINES ACTIVITATS FEIA EL MESTRE?

Ara et preguntaré sobre quines coses fa el Mestre;

**-Tu que tens, MESTRE O MESTRA?**

**-I el mestre que fa mentre tu estàs en classe?**

**-Explica la feina?**

**-Corregeix la feina?**

**-Algun dia s'enfada i us renyeix?**

**-En quina llengua parleu a classe? Valencià, castellà, anglès?**

**-I en cada assignatura heu de parlar l'idioma que toca? O en Castellà es pot parlar el valencià?**

#### **•PAPER DE LA FAMÍLIA**

**-El vostre mestre o tutor parla amb els vostres pares? Fa reunions amb ells?**

**-Te'n recordes com us va ensenyar a escriure?**

**-O a llegir?**

**-Text llarg o paraules?**

**-Te'n recordes com vos van ensenyar a sumar i a restar? Utilitzava quadernets? O ho feia a la pissarra?**

S: depèn de l'assignatura, hi ha més xiques de mestres. Mentre estic a classe el mes escriu, fa la feina, corregeix exàmens... moltes coses. Per a explicar-nos la feina ho fa a la pissarra. La feina ens la corregeix depenent la feina, si hi ha feina no i si no hi ha feina sí. Algun dia també s'enfada, perquè no li fem cas, no l'escoltem. A classe utilitzem el valencià, anglès i castellà. A Valencià hem de parlar en valencià i a Anglès amb anglès. I si no sabem una cosa, ho busquem al traductor o li preguntem a la mestra. El mestre fa alguna reunió però poques vegades. No sé per a què les fan. A escriure em van ensenyar en quadernets que repassàvem les lletres i després ja les fèiem nosaltres soles. I a llegir, primer ens posaven vídeos o la mestra ho deia, i nosaltres intentàvem imitar-la. Primer per lletres i després textos més llargs. Per a sumar, primer en els dits, i quan ho portàvem bé el dels dits després ja ho fèiem en els números en els quadernets.

#### **•ACTIVITATS DELS ALUMNES**

**-Quines assignatures estudies en l'escola?**

**-Feu Religió?**

**-Feu treballs en grup? (murals, treballs de recerca...)**

**-Quan feu feina, la feu només amb paper i llapis? Us deixen els ordinadors?**

**-Manen feina per a casa? O només la feu en classe?**

Ara et preguntaré per les activitats que feu a cada assignatura.

**-Què feu aquest any a Mates? Per a explicar-vos (per exemple, Matemàtiques) com ho fa el mestre? Ho feu a la pissarra? Ho llegeix del seu llibre?**

**-Què feu a Valencià i a Castellà? Feu dictats? Feu lectures?**

**-Què feu a Socials?**

**-Què feu a Naturals? Per a explicar-vos (per exemple, Socials) com ho fa el mestre? Ho feu a la pissarra? Ho llegeix del seu llibre?**

**-Què feu a Plàstica?**

**-Què feu a Educació Física? Eixiu al pati?**

**-Feu Música?**

**-Feu Religió?**

I quan has acabat tot açò...

**-Com saps si estàs aprovat? Fas algun examen?**

**-Quina t'agrada més? Quina menys? I per què?**

S: estudiem Castella, Valencià, Mates, Socials, Naturals, Educació física, Religió, Música, Anglès i Plàstica. Fem treballs en grup, fem murals i treball d'investigació. A algunes assignatures com Socials o Naturals les fem en ordinador alguna. La faena ens la manen sempre per a casa, no ens podem quedar a ferla. A Mates multiplicar, dividir per dues xifres, sumar, restar, angles, rectes i molts problemes. Per a fer els problemes ho fa del llibre, i si no ho entenem, ja ho fa a la pissarra. A Castellà moltes lectures i moltes preguntes sobre aquestes, verbs, i la mestra ens ho pregunta. A Valencià igual. A valencià també fem dictats, a Castellà quasi que no. A socials presentacions i molts temes que tenen exercicis. A plàstica fem asimetria, i quadres. L'educació física la fem baix al pati. A Religió fem la vida de Déu i de Jesús. Per a saber si estàs aprovat fem exàmens. Els fem d'un tema o dos depèn de l'assignatura. De Mates i Valencià els fem de dos sempre. M'agrada molt Anglès perquè als llibres pots escriure i no cal copiar-ho a la llibreta. La que m'agrada menys la Religió, perquè el mestre pega moltes esbroncades.

### **•MOBLES (MOBILIARI)**

**Ara et preguntaré per la classe, com és la teua classe?**

**-Teniu mobles? Com són els mobles?**

**-Com estan organitzades les taules? Les podeu manejar del lloc?**

**-És lluminosa la classe? O per a fer la faena connecteu la llum?**

**-Teniu plantes? Plantades per vosaltres?**

**-Teniu calefacció per a quan fa molt de fred? I a l'Estiu?**

S: La classe és gran, hi ha moltes taules, hi ha dues pissarres, cadires i estanteries i armaris. Les taules estan organitzades en tres grups, un de 4, un de 5 i un de 7. Les taules les podem manejar, no estan enganxades a terra. Per a fer classe podem encendre la llum i també tenim finestres. Només en la llum de fora no es poden fer classes, perquè si plou no podem alçar la persiana perquè entre aigua, llavors la llum fa falta. Quan arriba l'hivern tenim radiadors i estufes xicotetes i a l'estiu si tenim calor obrim les finestres. Tenim plantes a classe i les cuidem nosaltres i la mestra. Les vam plantar nosaltres a naturals.

### **•PATI**

Ara et preguntaré pel pati.

**-Com és el pati?**

**-Gran-menut?**

**-A què jugueu?**

**-M'explicaries els jocs?**

**-Porteu l'esmorzar de casa? Podeu portar el que vulgueu? On vos el mengeu?**

S: el pati és gran, hi ha moltes coses, un poliesportiu. A l'hora del pati els més menudets juguen als gronxadors i els grans juguem a moltes coses. Cada dia fem una cosa. Els dilluns hi ha dos encarregats i et donen el que tu vols per a jugar, els dimarts jocs de taula, el dimecres futbol o jugar a bous, el dijous jocs tradicionals, i el divendres paradeta una altra vegada. Per a esmorzar ens emportem alguna cosa de casa, però no podem portar xocolata, ni dolços. Nosaltres esmorzem al pati.

### **•HORARIS (DISTRIBUCIÓ DEL TEMPS)**

Ara et preguntaré pels horaris que fas.

**-A quina hora us alceu per a anar a classe?**

**-A quina hora entres a classe? I a quina ixes? Pareu a dinar?**

**-Cada dia saps les assignatures que et toquen abans d'anar a classe? O el mestre fa el que vol?**

S: Per a anar a classe ens alcem a les 8 i entrem a les 9. De 9 a 12,30 i parem a dinar. I a la vesprada de 3 a 5 menys els dimecres. Cada dia sabem el que fem, tenim un horari, i agafem els llibres que hem de fer cada dia, no els podem deixar a classe.

### **•MATERIALS I QÜESTIONS TECNOLÒGIQUES**

**-Quins Materials uses en classe? (llapis, goma, colors ...)**

**-Portes els llibres a la motxilla o teniu les coses en classe? Que portes més a la motxilla?**

**-Teniu ordinadors? Podeu fer treballs amb ells o buscar informació?**

**-Teniu tauletes tàctils? Per què les useu?**

**-Teniu pissarra digital? Per què la useu?**

S: Tenim colors, retoladors, llapis, goma, boli... i ho portem de casa. També portem els llibres, les llibretes, esmorzar... pesa molt la motxilla. També tenim un ordinador a classe, és el de la mestra però nosaltres també l'utilitzem. Busquem informació i coses per a fer treballs. També tenim tauleta tàctil per a buscar informació. I pissarra digital també, així posa el llibre que tenim nosaltres a eixa pissarra i podem corregir aquí.

### **•MALIFETES**

**-Feu malifetes a classe?**

S: Alguna malifeta sí que fem. Per exemple ignorar al mestre, anar-nos-en de classe sense permís, amagar-nos perquè no ens troba, i també pugem damunt de les taules i amollem les bombetes per a no tenir llum. Segons quin mestre és ens renyeix o no.

**-Què t'agradaria ser de gran?**

S: Jo de gran vull ser mestra.

## 4. ENTREVISTA TOMÀS

**-Tens recordes a quina edat vas començar a anar a l'escola?**

**-Com anaves fins a l'escola quan eres menudet? T'acompanyava algú?**

T: a tres anys. Al parvulari jugàvem, berenàvem, celebràvem els aniversaris. Per a anar a l'escola m'acompanyaven.

### •AGRUPAMENTS (Tipus d'agrupament i distribució)

Ara et preguntaré sobre la manera que esteu asseguts en classe.

**-Com esteu agrupats? Els xics i les xiques esteu separats? O esteu tots junts?**

**-Seieu per parelles? O esteu asseguts en grups?**

**-Com ho feu per a saber de quina forma us heu d'asseure?**

**-Aneu només un curs o aneu més d'un a la mateixa classe?**

**-Quants xiquets sou a classe?**

T: nosaltres estem en dues taules, una de 4 i una de 5. Els xics i les xiques estem junts, asseguts en grups. Per a saber com seiem agafem paperets i cada taula té un número, llavors el número que ens toca doncs n'assequem. Eixe sorteig el fem una vegada cada setmana. A la meua classe només anem nosaltres, però ens haguérem hagut d'ajuntar en sisè. Som nou xiquets a classe.

### •TIPUS DE LLIBRES UTILITZATS

Ara et preguntaré sobre els llibres que utilitzeu a classe.

**-Com són els llibres?**

**-Llargos-curts?**

**-Teniu quadernets?**

**-Pots Escriure en ells? O has d'escriure a un altre lloc?**

**-Molta lletra?**

**-Il·lustracions? Imatges?**

**-Utilitzeu els mateixos llibres per a tots els cursos? O els canvieu cada any?**

**-Els compreu cada any? Els hereteu d'algun germà o germana, familiar o conegut?**

T: els llibres són curtets perquè són tres llibres, hi ha que són un llibre llavors són més llargs. Tenim un llibre per a cada assignatura, aquest any no tenim quadernets, tenim llibretes. Al llibre no podem escriure, sempre a la llibreta. Tenen bastant lletra i fotos també en tenen. Cada any canviem de llibres, són pareguts perquè a vegades canvien el nom. Valencià aquest any es diu Xat. Els llibres anem passant de xiquet, i com molts anys en som més aleshores l'escola compra els llibres.



## •QUÈ FEIA EL MESTRE? QUINES ACTIVITATS FEIA EL MESTRE?

Ara et preguntaré sobre quines coses fa el Mestre;

**-Tu que tens, MESTRE O MESTRA?**

**-I el mestre que fa mentre tu estàs en classe?**

**-Explica la feina?**

**-Corregeix la faena?**

**-Algún dia s'enfada i us renyeix?**

**-En quina llengua parleu a classe? Valencià, castellà, anglès?**

**-I en cada assignatura heu de parlar l'idioma que toca? O en Castellà es pot parlar el valencià?**

T: Jo tinc mestre i mestra, les dues coses però més xiques. El mestre explica la feina, la corregeix, i si no l'acabem a classe, la fem a casa, i ho corregeix l'endemà. Algún dia s'enfada però no ens renyeix. Nosaltres a classe parlem el *catinenc*, bé el valencià. El castellà i l'anglès poquet. A Castellà parlem en valencià i a Anglès també.

## •PAPER DE LA FAMÍLIA

**-El vostre mestre o tutor parla amb els vostres pares? Fa reunions amb ells?**

**-Te'n recordes com us va ensenyar a escriure?**

**-O a llegir?**

**-Text llarg o paraules?**

**-Te'n recordes com vos van ensenyar a sumar i a restar? Utilitzava quadernets? O ho feia a la pissarra?**

T: sí que fan reunions, però no sé el que diuen. Els deuen dir el que hem de fer nosaltres. Per a escriure ens ficaven lletres als quadernets i eu havíem de copiar més d'una vegada. I per a llegir ens donaven llibres menudets i els intentàvem llegir a poquet a poquet. Eren coses molt curtetes. A sumar i restar en els dits, si era 7 posàvem 7 als dits i llavors ficàvem 7 i 2 ajuntàvem els dits i diem quan era. Per a això també fèiem coses als quadernets i a la pissarra.

## •ACTIVITATS DELS ALUMNES

**-Quines assignatures estudies en l'escola?**

**-Feu Religió?**

**-Feu treballs en grup? (murals, treballs de recerca...)**

**-Quan feu feina, la feu només amb paper i llapis? Us deixen els ordinadors?**

**-Manen faena per a casa? O només la feu en classe?**

Ara et preguntaré per les activitats que feu a cada assignatura.

**-Què feu aquest any a Mates? Per a explicar-vos (per exemple, Matemàtiques) com ho fa el mestre? Ho feu a la pissarra? Ho llegeix del seu llibre?**

**-Què feu a Valencià i a Castellà? Feu dictats? Feu lectures?**

**-Què feu a Socials?**

**-Què feu a Naturals? Per a explicar-vos (per exemple, Socials) com ho fa el mestre? Ho feu a la pissarra? Ho llegeix del seu llibre?**

**-Què feu a Plàstica?**

**-Què feu a Educació Física? Eixiu al pati?**

**-Feu Música?**

**-Feu Religió?**

I quan has acabat tot açò...

**-Com saps si estàs aprovat? Fas algun examen?**

**-Quina t'agrada més? Quina menys? I per què?**

T: Socials, Naturals, Matemàtiques, Valencià, Castellà, Anglès, Educació física, Música, Religió. Fem treballs en com murals o presentacions i coses així. La faena la fem als ordinadors a vegades, però sempre en llapis. Faena per a casa en manen si no l'acabes a classe, la podem fer a classe. A Matemàtiques fem problemes en la calculadora, tenim pissarres menudetes per a fer problemes dels quals els resollem en menys de 10 segons... A Valencià fem esquemes per a recordar millor les coses, dictats, lectures... A Socials un dia llegim, subratllem i hem de dir-ho al dia de després, igual que a Naturals. A Plàstica fem coses diferents com quadres, coses per al 9 d'octubre, coses per al dia de la mare, per al dia de la dona. A Educació física eixim al pati menys quan fem examen, i si fa mal temps al gimnàs i juguem a allò que podem. A Religió fem la vida de Jesús, com va néixer i això. Per a saber si estàs aprovat fem exàmens de dos temes menys a socials i a naturals que el fem d'un. La que més m'agrada és Matemàtiques perquè m'agrada fer problemes, pensar, fer-lo de cap i la que menys Plàstica, no m'agrada dibuixar ni pintar.

### **•MOBLES (MOBILIARI)**

Ara et preguntaré per la classe, com és la teua classe?

**-Teniu mobles? Com són els mobles?**

**-Com estan organitzades les taules? Les podeu manejar del lloc?**

**-És lluminosa la classe? O per a fer la faena connecteu la llum?**

**-Teniu plantes? Plantades per vosaltres?**

**-Teniu calefacció per a quan fa molt de fred? I a l'Estiu?**

T: La classe està bé, a vegades discutim per ximpleries. A la classe tenim una pissarra, *iPad* per a buscar coses, tenim cadires, tenim estanteries per a guardar les coses, tenim un ordinador, una pantalla digital. Les taules estan per grups, i aquestes taules es poden manejar. La classe té moltes finestres, en la llum de fora la podríem fer, jo si, els altres no ho sé. Tenim plantes però no les vam plantar nosaltres. Si bevem i mos sobre aigua la tirem a les plantes. A l'hivern tenim calefacció i a l'estiu apaguem la calefacció o obrim les finestres.

### **•PATI**

Ara et preguntaré pel pati.

**-Com és el pati?**

**-Gran-menut?**

**-A què jugueu?**

**-M'explicaries els jocs?**

**-Porteu l'esmorzar de casa? Podeu portar el que vulgueu? On vos el mengeu?**

T: és molt gran. Té gronxadors, té un camp de futbol, i té de tot. Aquest any juguem a moltes coses però els anys enrere la gent jugava als gronxadors i a futbol. Aquest any el dilluns i el divendres paradeta, es posen als materials d'educació física i demanaves el que volies i et posaves a jugar. El dimarts jocs de taula, el dimecres futbol i el dijous un joc d'educació física. Per al pati portem esmorzar i el mengem al pati, mengem de tot menys xocolata.

### **•HORARIS (DISTRIBUCIÓ DEL TEMPS)**

Ara et preguntaré pels horaris que fas.

**-A quina hora us alceu per a anar a classe?**

**-A quina hora entres a classe? I a quina ixes? Pareu a dinar?**

**-Cada dia saps les assignatures que et toquen abans d'anar a classe? O el mestre fa el que vol?**

T: m'alce a les 8 i mitja i si tinc examen a les 8. Entrem a les 9 i eixim a les 12.30. Tornem a casa per a dinar. Tenim un horari que ens posa totes les assignatures.

### **•MATERIALS I QÜESTIONS TECNOLÒGIQUES**

**-Quins Materials uses en classe? (llapis, goma, colors ...)**

**-Portes els llibres a la motxilla o teniu les coses en classe? Que portes més a la motxilla?**

**-Teniu ordinadors? Podeu fer treballs amb ells o buscar informació?**

**-Teniu tauletes tàctils? Per què les useu?**

**-Teniu pissarra digital? Per què la useu?**

T: A classe usem bolis, llapis, goma, retoladors, colors, maquineta de fer punta... els llibres els portem a la motxilla, també l'agenda, l'estoig, l'esmorzar. A la classe tenim ordinadors i com no hi ha tauleta tàctil per a tots agafem les tauletes tàctils i ho busquem. Les tauletes tàctils les usem per a buscar informació, per a jugar a jocs de matemàtiques... i pissarra digital la tenim per a fer la feina, i per a corregir, per a mirar pel·lícules...

### **•MALIFETES**

**Feu malifetes a classe?**

T: si algunes. Fem bromes als amics, maregem un poquet a la mestra i si diverteix en nosaltres, ella no s'enfada.

**-Què t'agradaria ser de gran?**

T: a mi m'agradaria ser actor.

## 5. ENTREVISTA PALMIRA I SERVILIANO

**-A quina Edat vas començar a estudiar? primers dies en l'escola.**

S. El primer camí dels 7 als 8 anys, vaig baixar a Catí i anava en Serret, aquell hivern vaig passar les cartilles i vaig aprendre a sumar.

**•AGRUPAMENTS (Tipus d'agrupament)**

**-Com estàveu repartits dins de la classe?**

**-Per sexe?**

**-Per edat?**

**-Pel nivell de coneixements?**

**-Per parelles o en grup?**

S. Aleshores els torns per l'edat anàvem molt pocs però anàvem més bé agrupats tots a una o més solts que ara, perquè igual que ara fan per cursos jo no recordo d'anar així. Anàvem un poc per les edats i segons el que passaves. Estàvem asseguts de dos en dos als pupitres, i agrupats per la mateixa edat. Allà baix al ball a una part els xics i a l'altra part les xiques. Dels 8 als 9 vaig anar a la Canyada de Benantanduz, ja que els feia falta als iaïos. En aquell mestre n'érem una quarantena, però era bon mestre, i també tots xics, i igual per grups, i allí vaig dependre el poc que sé de restar, multiplicar, dividir per dues xifres i començar a llegir alguna cosa i algun dictat i alguna cosa d'aquestes, com problemes i de tot. Problemes senzills.

P. Quan vaig començar l'escola els xics es posaven a un lloc i les xiques a un altre. A la Llàcua n'érem una quarantena i cada un anava, el que més sabia més cap endavant i el que menys sabia cap enrere. Estàvem asseguts de dos en dos, en els pupitres que hi havia, encara que no hi havia per a tots. A un costat els xics i a l'altre les xiques. I com no hi havia pa tots teníem un banc molt llarg i una taula llarga que era per als més menuts que entraven a l'escola.

**•TIPUS DE LLIBRES UTILITZATS**

**-Com eren els llibres?**

**-Escriure en ells?**

**-Llargos-curts?**

**-Molta lletra?**

**-Il·lustracions? Imatges?**

**-Els compràveu cada any? Els heretàveu?**

S. No me'n recordo molt, teníem els de llegir, el manuscrit, l'enciclopèdia... A la Llàcua això i poc més també a part de les cartilles. Igual ací a Catí com allà dalt a La Canyada, poc més de les cartilles vaig passar. Escriure?? No! Un llibre servia pa tots els que anàvem al mateix grup. No es podia escriure, ni pensar-ho. Si vols saber com eren passa per casa i els veuràs. Jo com van passar les meues germanes, i dels 9 als 13 vaig anar a la Llàcua, i allí era escola mixta i ací vaig estar un temps que era el més gran, com era el més gran em tocava passar la lliçó a mi, els havia

de preguntar als altres. I mon pare diu, que has fet avui? I jo li deia: avui he passat la lliçó en tal i en tal altre i després, hem fet un dictat, i m'han fet copiar i mon pare em va dir: pa fer això, au, a guardar els cabrits i els corders. En el llibre del *caudillo* i aquestes coses que eren d'història poques fotos. La meua dona sí que ho ha guardat però jo com després van passar les meues germanes no tinc res de llibres, tot va parar a les escombraries dels gastats que estaven. Com passaven dels uns als altres no eren llibres d'un assoles. Els llibres que servien dels germans, el poquet que tenia va passar a Rosa i a Júlia. Quan jo me'n vaig eixir va entrar Júlia, i anaven les dues.

P. Els meus llibres eren els mateixos que els del meu home, jo tenia una enciclopèdia que allí anava tot, en eixa enciclopèdia, hi ha dibuixos, estan les regles, va tot. I després hi havia un altre, en aquell escrivíem la lletra de manuscrit que diem, i ens feien llegir tots a l'hora i quan dia la mestra. Ara en tal, així sabia si anàvem seguint la lectura o no. I era lletra molt difícil i aleshores ens la fèiem dependre. Teníem tots en el mateix i d'un any pa l'altre teníem el mateix perquè no l'acabàvem. I als menuts que els passàvem la lliçó era una cartilla per a 5 o 6. Els grans sempre passaven la lliçó als menuts.

#### •QUÈ FEIA EL MESTRE

**-En primer lloc que teníeu, MESTRE O MESTRA?**

**-Explicava?**

**-Corregia?**

**-Renyia? O directament anava el calbot?**

**-Quin Idioma utilitzàveu a classe?**

**-Senyals d'afecte cap als alumnes. Es preocupava per la família?**

P. El mestre estava assegut mirant el que fèiem, i manant i si algú se sorollava càstig. Renyir no renyia perquè allí estàvem tots callats, allí hi havia molt de respecte. Ens feia fer coses a la pissarra i ens explicava, i si era alguna cosa que no compreníem ens ho tornava a explicar. I per a corregir si era faena de la llibreta li deixàvem les llibretes allí i ell ens les corregia i au, d'un dia pa l'altre. I ens les tornava i si algun no ho feia de matí, ho feia de vesprada. Érem més de 40 i allí veien de la Pinella, mas d'estaca, Muixacre, de tots els masos. I després els d'estaca els van obligar a anar Ares perquè ací n'érem massa. Sempre vam tindre la mateixa, una mestra de Cuenca, que parlava només el castellà i en primer no l'enteníem, i ella a nosaltres tampoc. Només parlàvem en castellà, ella no entenia el valencià i nosaltres el castellà tampoc. Estic molt contenta de parlar en classe sempre en castellà, perquè ara en el castellà puc anar a tots els llocs i t'entenen i en el valencià no.

S. Ací a Catí mestre, de nom Serret. Serret era molt dictador, tenia una vara de paraigües i es ficava allí davant, en els més llests perquè aquests sempre els feia asseure davant, i el que feia un poc el rebel també, i quan ja estava cansat agarrava la vara del paraigua i als dits, i sinó al cul unes varades i aguanta, i ningú deia res a casa. I a la Canyada també, aquell mestre no ens pegava però quan et deia a copiar o el que fóra i no ho feies, et manava de cara la paret en les mans en creu i només en què et fera estar deu minuts allò es feia pesat, i a casa no digueres res

que t'havien castigat que aleshores en arribar a casa doble ració. Si ho deies el doble, així que a callar. I a la Llàcua era mestra, en aquesta mestra vaig anar dels 9 als 13, que me'n vaig eixir. Jo vaig acabar l'escola el 53, als 13, que vaig nàixer al 40. A classe només el castellà, ni parlar del valencià, i després vaig anar al repàs a l'hostal del mestre, a un mestre que hi havia molt bo, i vam anar un any i ens va preparar a 7 o 8 que estàvem més avançats per a anar a la mili, per a poder traure el certificat de primera ensenyança, que a la mili ho podien necessitar, i ens tocava pagar-li per aquest any de repàs, dues hores totes les nits de les 9 a les 11, ens feia el repàs, i ens estrenyia. I quan la gent es va assabentar van vindre ací i van fer quedar en ridícul a serret perquè fins als més roïns vam aprendre. I aleshores se'n van compixar serret i el capella i llavors li van llevar el que feia per a la gent gran i li van prohibir que fera aquest repàs, li ho van prohibir perquè de contra partit, i aleshores es va embolicar. Llavors el que fèiem és que em manava faena, la feia en casa, problemes i copiar i fer càlculs. I baixava dos dies a la setmana a amagades, em manava la faena, me la corregia i me n'entornava, i així vaig aprendre el poc que sé. A l'escola es parlava el castellà, igual el d'ací de l'hostal del mestre, que en tots els llocs. Aquest mestre era molt bo, la quinta del teu iaio i tots els que van tindre la sort de passar per la seua mà sabien molt bona lletra. Era molt recte i molt dur però ensenyava molt i com no tenia molts alumnes, que és una de les bases principals de què aprengueren tant. Que nosaltres a la Canyada n'érem 42, i aquesta dona de Llàcua també i no s'aclaria. Ens manava als grans fer números a les cartilles i després passar eixa cartilla, agarraves a 5 o 6 i la A, E i la O i au, i en tinta i en ploma, no res de boli. Primer en llapis i després en la ploma, sucar la ploma al tinter i que no et caiguera una goteta. Pa dependre a força de fer copies, de dir-ho o a la pissarra. Eixia un de gran a la pissarra, a la Llàcua hi havia una pissarra molt gran apegada al pany i una de més menuda (1,2 x 1,2), i la gran (2,5 x 1,5) i a llavors agarraves als menuts de set anys i els feies fer-ho, perquè hi havia que a casa no els hi havien ensenyat res perquè alguns pares encara sabien menys. Ens feien fer a nosaltres de mestres per a poder ajudar a la mestra i quan mon pare va veure que fèiem això i que no avançava res em va fer quedar a casa ja a guardar els cabrits i els corders perquè no se'ls menge la rabosa.

P. Nosaltres pa aprendre era el mateix i després cada dia et tornaven un trosset del llibre pa aprendreu de memòria i al dia de després teu preguntaven. I les taules i tot això també, ens ho apreníem i la mestra ens ho preguntava saltejat. Sempre saltat pa veure si ens ho sabíem. I els dijous dibuix lliure a la vesprada.

#### •PAPER DE LA FAMÍLIA

**Els vostres pares parlaven en el mestre sobre els seus fills? Feien reunions?**

**Quines tècniques eren usades pel professor per a ensenyar-vos les coses? Repetició?**

P. Reunions? Que va. Només quan havíem de portar llenya per a fer foc, que hem de portar una càrrega cada xiquet, aleshores ens deia, digueu-los als pares que porten la càrrega de llenya, i després els més grans, cada dia dos a asclar la llenya mentre els altres estan al pati. Els dos més

grans de cada grupet a asclar. Portar-nos ens portàvem bé i la lletra doncs apreníem, el més llest pel menys llest però no els deien res als pares. No hi havia cap reunió.

#### •ACTIVITATS DELS ALUMNES

##### -Quines assignatures estudiaves?

Activitats de Matemàtiques.

##### -Tipus de problemes?

##### -Temàtica d'aquests. Recordes algun?

##### -Unitats de mesura. Que treballàveu?

Activitats de Llengua.

Activitats d'Història d'Espanya.

Activitats de Ciències.

##### -Religió?

##### -Fèieu alguna assignatura diferent de les xiques o dels xics?

#### •TREBALLS:

##### -Treballs en grup (murals, investigacions, herbaris, col·lecció d'insectes ...)?

##### -Activitats de paper i llapis? Fèieu feina en casa? O només en classe?

##### -Fèieu eixides de l'escola?

##### -Com sabies si estaves aprovat? Fèieu algun tipus d'examen?

##### -Assignatura preferida? O menys preferida? Per què?

S. Assignatures? No fem quasi res, va haver-hi gent que sí que els van ensenyar el que eren les regles de tres, però a mi i a un altre grupet que anàvem més malament no ens van ensenyar res d'això. La història estava al llibre però no ens donaven res per a veure si havíem entès o no. Com la mestra no despuntava molt i també en tots els xiquets que tenia doncs no ens adonàvem de res. En matemàtiques mesuràvem els bancals del costat de l'hostal del mestre, en quatre o cinc operacions el tenim mesurat. El mestre tenia un quadern de problemes que em va fer pagar-lo i jo feia eixos problemes i ell m'els corregia, i si t'enganyaves a repetir-lo fins que el feies bé. Per a explicar la història la llegíem del llibre, tenia uns llibres allí a l'estanteria i també els nostres. I cada dia un tros per a casa per a saber-ho de memòria. I la religió també, teníem una doctrina. En el llibre de la falange et contava tota la història nova del moment, t'explicaven tota la història del moment, com els van matar i això. Mentre elles cosien, nosaltres fèiem càlculs i si feia bona hora eixíem d'excursió un tros, anàvem de passeig a alguna basa, i quan arribàvem allí ens explicava coses i feia preguntes. I el que no seu sabia, el feia cantar, i com sempre hi havia algun que no seu sabia doncs li tocava, estava José María que no se sabia res i començava: «*por la, por la...*» i no sabia si era por el senyal o por la santa creu. I nosaltres a riure i ens deia: «*eso no se hace, reirse de los compañeros*» i passàvem la vespra així. Només s'eixia eixa vespra si feia bon hora de normal mai, passàvem les dues hores que havíem d'estar a les tardes, agafàvem cada un el

d'ell i cap a casa, perquè abans d'eixir de casa ja ens deien el que havíem de fer en tornar, replegar cabrits o el que fora, perquè de deures llavors no n'hi havia.

De classe fèiem de les 9 a la 1 i de 3 a 5 i d'11 a 11,30 al pati. El que més m'agradava era els números i el que menys llegir, era molt pocatraça i vaig perdre l'afició a llegir, i si llegisc és l'important. Escriure cartes i anotacions sí que m'agrada, en una lletra de qualsevol manera però ho he portat bé.

P. Cada dia et deien Història d'Espanya, o matemàtiques, les províncies i això ens les sabíem, perquè com després d'ensenyar-nos les havíem d'ensenyar als altres més menuts, hi havia un mapa també, et deixaven allí davant i els deies de memòria als altres i tot de memòria. En matemàtiques fèiem problemes i càlculs, les regles i els quadrats i això, que està tot al llibre, nosaltres no vam dependre res. I a tretze anys jo també me'n vaig anar a guardar les cabres. En mates teníem eixes llibretes que estaven eixos problemes i les divisions i això també a la llibreta eixa. I quan tocava cal·ligrafia un rengló estret i a fer la lletra allí dins bé i que no ten ixqueres del rengló. Per a aprendre a escriure compràvem aquestes llibretes i a força de copiar i dels dictats. La mestra començava a dictar i totes les faltes que feies, perquè depèn de quina era, la copiaves deu, o cent o trenta vegades, el que li pareixia. En la llibreta apuntaves haver-hi amb H, l'altra sense H, aquesta porta accent... i els verbs també. D'història també fèiem, que era allò que més ràbia em donava. Només de veure els títols ja m'estarrufava. I també teníem el llibre de falange, anava de José Antonio Primo de Rivera i de Franco i tot això. El que teníem diferent és que un dia ens feien cosir a les dones, teníem labors. Els dijous de vespra dibuix lliure fèiem, agarràvem uns papers i a dibuixar, i un dia ens feien fer cosir de vesprada, a fer punt de creu i totes les coses que fèiem. Abans de marxar a l'escola ens feien donar menjar als animals, i en tornar a pujar, a replegar les vaques, les ovelles o els cavalls o el que fóra. Quan tornàvem de l'escola per a no perdre el temps arreplegàvem el bestiar. Quan s'arribava el dia dels apòstols ens feia aprendre uns versos, de dos en dos i a vegades 4, i allà a la creu posàvem una tauleta i diem els versos, i el dia dels apòstols, com plovia i eixien les flors, anàvem a collir flors i també emblanquinàvem l'escola i netejàvem els bancs per a fer el ball, i quan ho teníem tot fèiem els «Ave Maria», i per la vespra totes a resar el rosari, el mes de maria. No fèiem treballs en grup, nosaltres només eixíem pa buscar flors per al dia dels apòstols, per a fer els rams, treballs fora de classe res. Al migdia paràvem pa dinar, portàvem la bereneta i la manteta i dinàvem esbarriats per tota la Llàcua i si feia fred cada un a la casa que anàvem, en unes cadiretes i allí quietes, i després de dinar a classe. Per a casa només ens manava copiar alguna falta que havíem fet del dictat, les faltes fàcils que es colaven te les feia copiar moltíssimes vegades i si t'enviava problemes era molt poqueta cosa, t'els feia copiar primer i així te l'emportaves. Nosaltres d'exàmens no en vam fer cap, et posava o bé o mal i au, el que anava més avançat pel qual anava més atraçat, i si sabies més davant i si no sabies res allà enrere. Ni vam traure cap títol ni vam traure res. A mi el que més agradava eren els números i llegir, i el que menys la història, a mi els individus eixos que portaven llances i eixes coses no m'agradava gens. Jo feia molt bona lletra, la millor de classe, quan el mestre havia de presentar



alguna cosa, em feia estar tota la vesprada escrivint pa ell, tot el que no havia fet en tot el mes, tota la *tarde* i tot el mes. I com li faig fer em va donar un llibre de brodar i de coses de dones.

#### •MOBLES (MOBILIARI)

-Com era l'atmosfera?

-Com eren els mobles (Pupitre, pissarra, mapes, esquelet...)?

-Era lluminosa la classe?

-Teníeu plantes? Plantàveu vosaltres?

-Calefacció? Estiu/hivern

P. De mobles teníem un armariet de mala mort, on estaven tots els llibres, la taula que estava el mestre, el retrat de Franco, banquetes al costat de la taula, els pupitres de dos en dos, 7 o 8 hi havia. Les xiques a la dreta i els xics a l'esquerra. I si faltaven cadires, de l'església les portàvem. S. I l'estufa al mig al costat d'un pilar que hi havia. I un *pitxerull* per als que tenien set, i quan s'acabava al pou a buscar-ne anàvem. També teníem mapes de totes les províncies, un de Castelló i un de tota Espanya, eixien els rius i això també. A l'hivern l'estufa de llenya, per això ens feia portar una càrrega de llenya, en les portes i finestres tancades aguantàvem el fred. Els pares doncs portaven quatre soques i els xiquets més grans l'asclaven. No teníem llum, no en vam voler mai de llum, no n'hem tingut mai als masos i allí tampoc, només hi havia un trinquet de petroli però només es connectava el dia del ball, que es feia dins de l'escola, apartaven els bancs i au. Treia una *fumarrina* que et molestava als nassos i et mascarava tot. Era durant el dia les classes perquè ens entrava la llum. La classe tenia tres finestres, una donava al carreró, dos de cara el sol i la porta al mig. A plantar no ens ensenyaven, que va, això ho sabíem millor que ella, ens ho ensenyaven a casa, a plantar i birbar de menuts ja ens feien anar.

#### •PATI

-Fèieu pati?

-Com era el pati?

-Gran-menut?

-A què jugàveu?

-Portaveu l'esmorzar de casa?

P. El pati era tot el mas o tot el poble però sense fer maleses. Juga a capitolet, voltàvem per davant de l'església, per baix i pel carreró. El que ara es diu conillet amagat era capitolet. Es posava a un cantó i es deia «*capitolet, no t'amagues que tai vist*», i el feies pagar, i maleses ni una. Però un dia un que era més rebel li va dir a un: «*usted lo pase mal!*» I després va estar tot el mes, mentre nosaltres jugàvem ell a la porta de la casa dient: «*usted lo pase bien!*» I sense parar de dir-ho mitja hora que durava. També jugàvem al sabuquero, a pelleta, damunt d'una llosa planeta i tots els cartonets de les caixetes dels mistos, els posàvem allí i en una sola de les albarques, li tiraves i a veure si treies els cartonets, i a la boleta del clot i cantàvem. Corre la burra també, meixeri conti, voltaves i dies: «meixeri, conti, conti, conti», i al que agarraves, t'abraçaves a

ell. A saltar corda, a pilota, una pilota dura a la paret de l'església i de l'escola, però pilota només en aquella, i la pilota ens la feien de casa, la goma de les *albarques* i fil de llana, ven premut la goma per dins i el fil de llana per fora i allò votava com un dimoni. Jugàvem tots junts xics i xiques. S. Jugàvem tots al mateix, no teníem esmorzar, s'esmorzava a casa, la bereneta a migdia i si ens sobrava un poquet de pa quan mon anàvem, buscàvem alguna basseta que bevien les ovelles i si ens quedàvem el remullàvem perquè estava molt dur.

### •HORARIS (DISTRIBUCIÓ DEL TEMPS)

**-En cas de viure lluny de l'escola, a quina hora us alçàveu?**

**-Quant de temps dedicàveu a cada cosa?**

**-Paràveu a dinar?**

P. Doncs ens alçàvem prompte perquè havíem d'anar a veure on estaven les cabres o els corders, donar menjar a les gallines o als conills, no ens deixaven parar tampoc. I després a esmorzar i au, a córrer. Jo era la que més prop estava de l'escola, a una mitja hora, allí al mas de Bartolo, però hi havia xiquet que venia d'una hora, com Serviliano, que venia del barranc. Anàvem caminant, si nevava doncs nevava i si plovia doncs plovia, i en un calçat dolent i una manteta. Una vegada vaig eixir de classe i nevava, i en arribar a casa portava canelobres de gel al capdavant, al monyo. I un any que es van gelar les oliveres a mi em va acompanyar una persona major de la Llàcua fins a casa pa que no em gelara, si no, no haguera arribat. De matí alhora que tocava tots els xiquets cap a la Llàcua i no fer tard.

S. Els dels *guimerans* passaven a buscar-la a ella i feien grupet. Anàvem 4 o 5 de la nostra zona. Per a tornar a casa no ens encantàvem molt perquè tots sabíem el que havíem de fer, i això que no teníem mòbils, però en dues braccillades del pastor o d'on pare ja sabia que havia de fer. Allí no teníem horaris ni res, allí es feia el que a la mestra li pareixia. Quan entràvem a escola ja ens manava la lliçó o si havies d'ajudar als altres, i a poc a poc ens repassava a tots.

### •MATERIALS I QÜESTIONS TECNOLÒGIQUES

Materials (llapis, goma, cartilla, enciclopèdia...)

**-Motxilla o teníeu les coses en classe?**

P. Per a escriure en uns tinters que hi havia als pupitres i tenies la tinta allí, sucaves la ploma i a escriure, teníem també llapis i colors, però de bolis no teníem res. Gomes sí que en teníem, i a vegades esborràvem en els tapets de les aspirines, perquè aquell tapet era de goma, i ens servia per a esborrar. I en l'altra part de la caixeta de les aspirines, posàvem un misto i en allò tiràvem un coet això fora de classe, mai a classe.

S. Teníem llibres, teníem llibres de contes, d'històries, de Franco i d'altres. I després llibres de números però aquell era molt important, en totes les regles. Teníem llibres per a aprendre a escriure cartes, perquè escrivíem cartes, aleshores no teníem mòbils. Havíem de saber escriure cartes. Per a anar a classe un saquet, les xiques una bossa, i els xics com una motxilla de

caçador, una motxilla de pell jo, però ella una motxilla feta de roba, per a posar el just, si haguera sigut com ara no haguérem pogut anar, en tot el que porten ara.

#### •MALIFETES

##### -Fèieu malifetes en classe?

P. Nosaltres dins de classe no vam fer mai cap malesa, però al carrer alguna sí. Hi havia una carrossa de portar pedra, d'eixes que usaven per a portar les pedres d'un lloc a algun altre, i allí a una costera. Érem 4 xiques grans i jo.

S. Érem 4 xiques grans i jo el grandot, i agarràvem al pati i anàvem a agarrar-la, i allà a una costera, entrem per un carreró i la pujàvem, i baixàvem tots damunt, com si fórem les «manoles». Al dia de després ens empen un dels amos i jo no em vaig pixar però prop, només de l'advertència que ens va pegar. I just que no vam plorar tots, i després la mestra també ens va dir coses.

##### -Si les coses haguessen sigut més fàcils, hagueres seguit estudiant?

S. Doncs no ho sabem, mai ho vam tindre al cap, aleshores les idees i les aficions que teníem era el que volíem fer, jo vaig començar en la ramaderia de bous braus i a anar darrere d'ells, a lluitar per ells, a donar-los menjar, i ara un ha fet açò, i l'altre sa escapat per allà i ja sabies que eixa era la teua vida i que no podries eixir d'ací.

P. no vam pensar res, com no podíem fer res més i no podíem anar a cap lloc... no teníem ni poders per a fer-ho ni la manera de poder arribar a això. Hi havia gent molt llesta que segurament haguessen fet alguna cosa però tots eixos tampoc van poder, ni podien els pares, i ho pensaven tampoc. Ara ens donem conte de les coses que haguérem pogut fer.

## 6. ENTREVISTA JOSE DANIEL

##### -A quina Edat vas començar a estudiar? primers dies en l'escola.

JD: Jo vaig començar als 7, als 6 o 7 anys, va ser eixe any quan vaig baixar a l'escola dels majors. Ací al poble fèiem l'escola on està el centre recreatiu, i el parvulari on està el consultori. Al parvulari vaig entrar a quatre anys, degué estar uns tres anys.

#### •AGRUPAMENTS (Tipus d'agrupament)

##### -Com estàveu repartits dins de la classe?

-Per sexe?

-Per edat?

-Pel nivell de coneixements?

-Per parelles o en grup?

JD: estàvem agrupats en taules de dos, un seient enganxat a la taula i de dos en dos. Érem tres seccions, uns 70 o 80 en la mateixa classe. Però això només va ser durant la meua primera

secció. I després estaven alguns que com els pares no tenien mitjos se n'havien d'anar a guardar o al camp en el seu pare però de normal era dels 7 als 14. Una classe molt gran i tots junts, i va ser cap als deu anys que van partir les escoles igual dels xics que de les xiques i va ser llavors quant ja teníem dos mestres. Quan entrem a escola doncs hi havia: primera, segona i tercera secció. És com dir tres cursos. A la tercera secció trobàvem els més menudets, quan allò per ensenyança canvia i parteixen l'escola pel mig aleshores ja posen dos mestres, llavors ja podien el mestre només anar en 40 xiquets, i a la primera secció 15 o 20, i llavors estava la mestra davant i nosaltres mirant organitzats en els pupitres de dos, a cada fila érem 4 xiquets i eren unes 7 o 8 files. Sempre estaven organitzats per edats, la primera secció els més vells, no anàvem per llests o no llests, La primera secció si érem 20, com cada dia donaves lliçó de memòria, per exemple avui toca Història, doncs el mestre te deia d'ací a ací els reis catòlics, i quan anàvem a l'examen oral davant d'ell, perquè cada dia hi havia examen oral, aleshores et preguntava, suposa que érem 20 aleshores a com estava el primer de l'escola, el més llest, el primer segon tercer... fins al 20, doncs et preguntava al primer, de l'any 1472 a l'any 1500 aleshores doncs li explicaves de memòria, si no teu sabies au l'últim, i llavors ja no hagueres sigut el primer, ja hagueres passat a ser el segon o el tercer o el que fora, era com una classificació. Normalment sempre era la mateixa, el primer sempre el primer, el segon sempre el segon, perquè eixos no fallaven, així fins al 7 o el 8, després ja és quan venia un poc d'embolic... Els treballs dels primers sempre eren millors, l'avaluació trimestral de tots els temes que havies donat, i t'avaluava en 10, 9, 8, etc. des de la neteja, del comportament, allí ho miraven tot, ho portaven ben portat. A partir d'aquí funcionava l'escola. Les seccions eren les edats, per exemple del 7 als 10 ens vam quedar a una part i de l'11 als 14 a un altre. Van passar de tres seccions i anar tots junts a dues seccions i anar separats en menys gent. Quan anàvem tots junts doncs imaginat, els menuts et posaven a un racó i... au!

## •TIPUS DE LLIBRES UTILITZATS

**-Com eren els llibres?**

**-Escriure en ells?**

**-Llargos-curts?**

**-Molta lletra?**

**-Il·lustracions? Imatges?**

**-Els compràveu cada any? Els heretàveu?**

JD: Teníem l'enciclopèdia i prou. L'enciclopèdia pensa que anava tots els anys acadèmics, tots els temes que anaves a veure durant l'estada en l'escola allí estava. Des d'Història, Mates, de Religió, tot en un llibre. Quan passaves de joves a vells segons com, canvia el llibre. Podien traure enciclopèdies noves però els temes eren tots iguals. Te la podies canviar en canviar de secció però era quasi igual. Teníem un llibre d'ensenyança, un que era de lectura que era diferent, i un altre que era d'agricultura, t'ensenyava a fer coses del bancal, però eixe mol van donar més tard. La nostra ensenyança es va basar tot en el franquisme, tot el que vam donar de Primo de Rivera a la falange fins a Franco, si els reis catòlics i això també, però a partir d'ací, de república i això no

res. En eixe llibre passàvem tot el curs acadèmic, dels 7 als 14. Eixe llibre no tenia cap foto, tenien garbats. Els llibres sí que estan i després estava la cartilla escolar, ací posava totes les teues puntuacions que vas tindre durant tot el curs escolar. El teu currículum per dir alguna cosa. No teníem cap altre llibre. La nostra ensenyança era: de matí a resar el «Pare nostre» i el «Ave Maria», a migdia a casa. A les 3 tornàvem. A les 3 classe una altra vegada. A cantar el «Cara al sol», la bandera fora al pati i xics i xiques amb la mà alta com feixisme, sempre la dreta, no l'esquerra, i molt seriós, ningú feia el badoc. Llavors al mestre molt de respecte, teníem dos mestres i el que era més jove, a nosaltres no ens feia classe, però un dia va entrar a la nostra perquè el nostre estava malament, perquè veges com era el mestre que a l'altra classe els pegava molt, els portava a rastre pel passadís, a patades els portava. A mi els «quebrados» no em van entrar mai i sempre m'ls copiava de Pepito, ell era el primer de classe i jo el segon, i quan els feia me'ls copiava, no m'entraven, i eixe dia que no estava Serret, ens ve Sr. Amadeo, més dur que una roca. Mira el palo que em va fotre que m'ls vaig aprendre en uns dies que va estar. L'escola estava partida i escoltàvem els plors dels del Sr. Amadeo, i això que el nostre no pegava molt, però, clar!: si la feies la pagaves, una vareta a les mans, eixa és la nostra ensenyança. L'examen final per a tindre el certificat escolar, eixe certificat tel donaven si aprovaves, una cosa que molts no tenien, perquè les famílies que no tenien res, aquells xiquets ja no anaven, als deu o quan fora ja en la ramera o a ajudar a casa en el que fora i ja no tornava més a escola. Eixe examen era a catorze anys, xics i xiques i ens examinaven tots junts, només estàvem junts a l'examen final i al pati, i per a traure el certificat havies d'aprovar, i si suspencies eixe examen repeties un any. Si aquell xiquet a casa molestava i pa que estigués per ací tirant cantalades doncs el feien repetir i au. I a l'any de després els feien un examen una altra vegada.

#### **•QUÈ FEIA EL MESTRE**

**-En primer lloc que teníeu, MESTRE O MESTRA?**

**-Explicava?**

**-Corregia?**

**-Renyia? O directament anava el calbot?**

**-Quin Idioma utilitzàveu a classe?**

**-Senyals d'afecte cap als alumnes. Es preocupava per la família?**

#### **•PAPER DE LA FAMÍLIA**

**-Els vostres pares parlaven en el mestre sobre els seus fills? Feien reunions?**

**-Quines tècniques eren usades pel professor per a ensenyar-vos les coses? Repetició?**

JD: El mestre te explicava, et posava a la pissarra Història per exemple, avui toque Història, aquell home en la pissarra doncs ens explicava un tros, i nosaltres copiàvem el que el mestre feia. Allò valia perquè ell et posara la nota sobre l'escriptura, copiàvem el que ell posava. Després estaven les redaccions, fes una redacció sobre la festa de santa Cecília, per exemple, i com més llarg

millor, si era curtet et fotia palo. Ho havies de fer el millor possible. Ja coneixíem els accents, la *v* o la *b*, la *r* o les de *rr...* i faltes d'ortografia. Allò puntuava tot, des de l'escriptura fins a les faltes. Per a corregir li portaves la llibreta i et corregia el que havies fet, així cada dia. Quan acabàvem la classe a la vesprada, agarràvem i li donàvem la llibreta i et corregia el que t'havia manat, fèiem dibuix i tot nosaltres. El nostre mestre era molt bo dibuixant, quan tocava Història a la pissarra feia un *grafiti*, i el dibuixàvem nosaltres també, havies de copiar i et puntuava el dibuix i l'escriptura que havies fet. Aquell home ho puntuava tot, del comportament a tot. Aquest mestre era més d'esbroncada, per a pegar-te fort havies de fer alguna animalada forta, si tu escrivies malament et posava molt mal i au, aquell home no et feia res, el problema era teu. A classe només es parlava el castellà, el valencià dins de l'escola estava prohibit, tot en castellà. Ell et feia l'explicació del dia, i a partir d'aquí el problema era teu, i per això sempre deia, silenci, i si no feies cas et manava escriure mil vegades: «*He hablado en clase*». Hi havia xiquets que realment sí que tenien ganes d'aprendre, i els que no doncs de cara a la paret. Quan tu no paraves conte d'una explicació problema teu, ell posava l'exercici a la pissarra, un problema. Si tenies cura del mestre, llavors aprenies, si no anaves perdut. Ell posava el tema dels «quebrados», posava l'explicació i l'exercici a la pissarra, no és que et deixés a la teua, ell teu explicava bé, ara ja si volies aprendre o no era cosa teua. A Història igual, explicava primer i després ho escrivia a la pissarra perquè poguérem copiar-lo i tindreu nosaltres. A mates, quan comencem a dividir i entén a la regla de tres per exemple, simple i composta, nosaltres vam arribar fins al tant per cent. Ell et posava un problema a la pissarra i tel copiaves a la llibreta. No et deia cap explicació als problemes, a l'altre si, però als problemes no, perquè ja eren coses que havies vist. Si ara donaves la multiplicació, doncs a eixe problema eixia una multiplicació però també alguna suma i alguna resta, perquè tu això ja ho sabies. O per a saber dividir parties d'un procés en què havies de veure la suma, les restes, multiplicacions i divisions en decimals també. Al tema d'arrels quadrades i arrel cúbica no vam aplegar, ens vam quedar al %. Si la vam aprendre va ser després quan vam anar al repàs, però això és a part. Eren problemes per al dia a dia, l'examen final un dia el vaig trobar, i jo tinc setanta-cinc anys i el resoldria ara mateix, no era complicat, era tant poquet el que nosaltres volíem dependre que no fa falta diré res més. No posàvem interès ningú.

## •ACTIVITATS DELS ALUMNES

### -Quines assignatures estudiaves?

Activitats de Matemàtiques.

### -Tipus de problemes?

### -Temàtica d'aquests. Recordes algun?

### -Unitats de mesura. Que treballàveu?

Activitats de Llengua.

Activitats d'Història d'Espanya.

Activitats de Ciències.

### -Religió?

### **-Fèieu alguna assignatura diferent de les xiques o dels xics?**

JD: en l'enciclopèdia estava tot, allí estaven totes. Feien Llengua, fèiem Aritmètica, Matemàtiques, Història, Geografia i Religió, Història sagrada. I a Història portàvem una doctrina. En aquella enciclopèdia estava tot, no hi havia res més. A Geografia hi havia de tot, rius, muntanyes, llacs, capitals d'Europa... Per a mi Història i Geografia eren les que més m'agraden. A les que m'agradaven treia bona nota. Teníem dibuix també, teníem treballs manuals, fèiem farolets, a Religió fèiem la Història sagrada, la doctrina, allí hi havia una puntuació, si al nostre senyor el van crucificar, des que van nàixer fins que es va morir, i tenien un dia, el dissabte de vesprada tocava Religió. Nosaltres de Gimnàstica no en vam donar mai menys allà al final, que va vindre un mestre molt esportista, va jugar al Barça de porter, però els seus pares li van dir que el futbol o estudiar, i com era una família pobra va seguir de mestre, com a futbol segons com, no puc arribar res. Ens entrenava un poc, però res. Nosaltres quan vam entrar a l'escola dels grans ja sabíem llegir i escriure, i després vam tindre sempre uns quaderns d'escriptura, això era ja per a dominar l'escriptura, i perfeccionar-la, per a ferla més llegible. Els meus fills escriuen molt mal, abans es donava molta importància a la cal·ligrafia. Em sone que vaig tindre un llibre de tipus d'escriptura, per a dir, jo vull escriure així, ell et donava un quadern d'aquell tipus d'escriptura que t'agradava, cada un feien la que vam triar. Complet estava molt complet per a moment en què estàvem. Era un llibre molt curtet. Les assignatures eren totes igual a les xiques, en la diferència que elles alguna vesprada donaven costura i labors, totes les vesprades, a brodar, fer tovalles i tovalons. Aleshores la faena de les dones era eixa, no volien que cap arribara a la universitat. La dona que va tindre poders, que els pares tenien diners, i tenia ganes, que a Catí només va haver-hi una que va estudiar i de la nostra quinta ni 4. Ton pare et volia per a tu, perquè treballares al bancal.

### **•TREBALLS:**

**-Treballs en grup (murals, investigacions, herbaris, col·lecció d'insectes ...)?**

**-Activitats de paper i llapis? Fèieu feina en casa? O només en classe?**

**-Fèieu eixides de l'escola?**

**-Com sabies si estaves aprovat? Fèieu algun tipus d'examen?**

**-Assignatura preferida? O menys preferida? Per què?**

JD; de treballs en grup res, res de res. Eixida la fèiem el dia de Sant Nicolau, era l'eixida. El de la faena –jo parlo per mi-, a casa no en vaig portar mai. L'única faena que portava era algun càstig de copiar mil vegades: «He hablado en clase». Això si, la faena de casa era, aprendrem la lliçó de memòria que ens havia de preguntar l'endemà. Sempre ens feia aprendre allò que havíem de donar eixe dia, per a saber del tema. Per exemple et deia, el dimarts Història i la plana que et tocava doncs eixa. Aquella pàgina ens la sabíem tota de memòria, de dalt fins al final, i quan tu anaves que et tocava donar l'explicació al mestre, oral, anàvem tots al capdavant del tot, a la tarima, i preguntava ell el que t'havia obligat a estudiar, et preguntava només una cosa, no tot. Et feia una pregunta, a cada un una pregunta diferent, el que tenia bona memòria, perfecte. Algun dia també feia escriptura a casa però no perquè meu mana ell, sinó perquè jo volia. El treball de casa

era el treball de memòria. Reunions? Quan et portaves malament cridava a ton pare per a dir-li el que feies. En aquells temps ja hi va haver problemes, al xiquet li pegaven molt i aquell xiquet li deia al pare i segons de la família que eren por ja anava el pare a reclamar al mestre que no li pegara, llavors teníem molt de palo. Quan tu no volies fer alguna cosa, t'obligaven a base de palo.

#### •MOBLES (MOBILIARI)

-Com era l'atmosfera?

-Com eren els mobles (Pupitre, pissarra, mapes, esquelet...)?

-Era lluminosa la classe?

-Teníeu plantes? Plantàveu vosaltres?

-Calefacció? Estiu/hivern

JD: No hi havia molts mobles, els pupitres aquells, la pissarra era per a resoldre els problemes, una suma o el que fora, només feia muntar a alguns, al final passàvem tots, però no cada dia. Els que els feien a la pissarra, i els que els fèiem a la llibreta, i quan acabaves tel corregia, sempre en llapis, en tinta res. Nosaltres ja teníem llum per a fer classe, i quan feia fred enceníem l'estufa, estava al mig de la classe i anava en llenya, a vegades que feia vent ens tornava el fum pel forat, i ens ploraven els ulls i a tossir. Els homes no teníem escalfador, però les dones el teníem. Era com una caixa de ferro o de llanda i de casa portaven eixes classes plenes de brases i ho posaven entre les cames per a escalfar-se. Perquè en pantaló llarg mai anava, els pantalons llargs mels vaig posar la primera vegada a catorze anys, i les xiques en calcetins, no tenien calces, uns calcetins fins als genolls. Teníem les cames morades del fres, el temps ha canviat molt. El dia 1 de novembre, el dia de tots sants, a Catí començava el fred i a l'octubre molt de vent en mala castanya, collíem el panís i molt de fred, a l'escola la gent tenia fred, els calçats eren roïns. Els pantalons apedaçats d'altres colors i mil coses. Quan s'acabava les classes jo a jugar, primer a berenar, berenàvem a casa pa en xocolate, o vi en sucre, hi havia que pa en oli, d'oli en teníem molt, i després anàvem a jugar en els amics, jugàvem a futbol o a cantalada, nosaltres dèiem jugar a arca. O a parar ceps, era l'afició més forta, de la meua classe érem tres de molt fort, tenia molta afició. A tretze anys fugíem de classe per a parar ceps, i això era el que fèiem cada dia.

#### •PATI

-Fèieu pati?

-Com era el pati?

-Gran-menut?

-A què jugàveu?

-Portàveu l'esmorzar de casa?

JD: El pati estava ballat però sempre podies fugir. El pati era on està el centre recreatiu, la part de fora. Allí hi havia una paret però menuda, de metro poquet, i al costat corrals. Si volies fugir paties perquè estaven els mestres. Allí jugàvem a boleta, a l'agulleta. La boleta eren boletes de colors que compràvem i fèiem un clotet, que el terra era de terra, aplegàvem molt bruts a casa. A un racó



hi havia un calciner, i un passadís que eixíem fins al darrere de tot, on hi havia un altre pati on estaven els baters, aquell pati era herba, anàvem a pixar. A aquell calciner amagàvem la llet, ens obligaven a agafar-la en un potet i com no valia per a res, encara que portaven sucre o Cola-caó, però encara així no valia res, i fèiem un clot i fèiem una olor tot el dia... al pati jugàvem a açaçar-nos, a *galope* diem nosaltres, quan un es cansava pagava un altre, el de les boletes jugàvem tres o quatre i jugàvem a pegar-li a l'altra boleta i colar-la dins del clot. Després l'agulleta, que eren agulles, jugàvem a caps i culs, fèiem un clot enterra, tapar-les i a guanyar agulletes, a deu agulletes, i les enterràvem els quaranta al clot i érem 4, i es descobrien bufant, les que destapaves por per a ell, i quan acabàvem de jugar estàvem tots plens de pols per la cara, tots marrons. Un altre el patacó. Es feia en les cartes, les doblàvem i era competició, en cartes velles. Un altre era el *boli-dali*. El *dali* era un tros de fusta que ens pegava al cap aquell basto a vegades, eixia volant i tu l'havies d'agafar al vol. Després el *xurro mangotero*, eixos eren els jocs normals, aquests eren nostres, i després estaven les birles, que aquest joc ja era de l'escola, cada joc eren de dos o tres. Quan el mestre mos deixava traure jugàvem, si la cosa estava tèrbola, no calia ni preguntar-lo. No hi havia cap joc a l'escola mes. Els mestres estaven xarrant allí contra la paret per on tu podies fugir i et vigilaven un poc, si eixíem era en permís del mestre per a anar a agafar aigua a la font, en el *pitxerull*.

#### •HORARIS (DISTRIBUCIÓ DEL TEMPS)

-En cas de viure lluny de l'escola, a quina hora us alçàveu?

-Quant de temps dedicàveu a cada cosa?

-Paràveu a dinar?

JD: entràvem a les 9 fins a la 1, a les 11 teníem mitja horeta de pati, ens donaven un got de llet americana, llet en pols, que era molt roïna, i un trosset de formatge. Al migdia a dinar a casa i a la vesprada tornàvem. Anàvem sols, mai em van acompanyar a classe. Ja teníem un horari i el que anàvem a fer cada dia, nosaltres sabíem que el dimarts Història, dimecres Matemàtiques, o Llengua, cada dia fèiem una cosa, cada dia igual.

#### •MATERIALS I QÜESTIONS TECNOLÒGIQUES

Materials (llapis, goma, cartilla, enciclopèdia...)

-Motxilla o teníeu les coses en classe?

JD: els materials eren privats de cada un, els portàvem a la motxilla, normalment només portaven dos llibres, la llibreta, el plumier, els colors i els llapis i res més. No portàvem entrepà per al pati, no portàvem res. El que havies de donar cada dia portaves. La llibreta era on fèiem les redaccions i tot això relacionat en l'escriptura.

#### •MALIFETES

Fèieu malifetes en classe?

JD: no solíem fer-ne moltes de *travessures*. Però sempre eixia alguna. La nostra escola estava apuntalada perquè teníem por que caigués la teulada, perquè estava molt malament. Hi havia uns cabirons que apuntava la teula i nosaltres a allò li diem el *maio*. I domes el mestre se n'anava a pixar, ja hi havia algú que estava preparat per a pujar i tocar el sostre. Hi havia dos cabirons però estaven separats, un al mig i un al final, i quan se n'anava competició, i quan estaven dalt de tot, el mestre que apareix, no van tindre temps de baixar, els va fer baixar i abans de tocar enterra de la mandarina ja vas veure on van parar. Un altre era al repàs, d'estiu quan tancaven les escoles teníem repàs, les escoles tancaven unes abans i perquè et feren repàs havies de pagar, et feien repàs d'allò que anaves més mal, i quan s'acabava l'escola tenim un marge de deu minuts per a entrar al repàs, mon anàvem a menjar cireres i quan vam aplegar li vam portar un grapat al mestre, ens va fotre un deu que ens vam fer negres, damunt fent-li la burla.

**-Si les coses haguessen sigut més fàcils, hagueres seguit estudiant?**

JD: Jo vaig tindre l'oportunitat de poder estudiar, però jo agarrava un llibre a les mans i m'adormia, però després quan vaig eixir de l'escola em vaig adonar del mal que ho havia fet, em vaig adonar que ho hagués hagut de plantejar d'una altra manera, i després ja vaig llegir molt, jo el que no podria era que m'obligaren a fer alguna cosa que realment no m'agradava. Ara m'he llegit moltíssims llibres d'Història, i de novel·les tinc més de 400 i de llibres a saber, tots comprats per mi per a saber mes de què a mi realment m'agrada.

## 7. ENTREVISTA PAQUITA

**•AGRUPAMENTS (Tipus d'agrupament)**

**-Com estàveu repartits dins de la classe?**

**-Per sexe?**

**-Per edat?**

**-Pel nivell de coneixements?**

**-Per parelles o en grup?**

P: Jo molt bé, sempre he estat molt contenta amb els mestres però la més parladora era jo. El dia que teníem catecisme anàvem davant la taula de la mestra i diem el que tocava, avui el pare nostre. Com no hi havia televisió no podíem fer res més. Estàvem allí una estoneta i després ens donava la doctrina per al pròxim dia, si ens havia de fer alguna explicació, el pare nostre, la salve... i quan no ens posàvem a ballar. Dins de l'aula ens agrupaven per edat. Anàvem tots junts, xics i xiques, si n'érem 10, només les cridava a 5 o 6. Estàvem asseguts en parelles, unes cadires de fusta i unes taules de fusta i aquí a escriure, en tinter. Quasi sempre estàvem seguts iguals.

**•TIPUS DE LLIBRES UTILITZATS**

**-Com eren els llibres?**

**-Escriure en ells?**

**-Llarg-curts?**

**-Molta lletra?**

**-Il·lustracions? Imatges?**

**-Els compràveu cada any? Els heretàveu?**

P: només teníem una enciclopèdia, i un altre llibre, i en aquests llibres passaves tota la temporada de l'escola. Era un llibre que hi havia Geogràfica, Llengua, Aritmètica, tot estava dins dels llibres. Vaig entrar a quatre anys, vaig nàixer a la guerra. Vaig anar a Catí a l'escola, on està ara el metge. Baix els pàrvuls i dalt vivien els mestres. Xiquets i xiquetes tots junts. Els llibres tenien imatges però en negres, allí no podíem escriure, havíem d'escriure a un altre paper, a una altra llibreta, el que et deia o el que feia. A mi el llibre me'l van donar d'Amparo la meua cosina que era més major que jo. La vaig agarrar a set anys i fins als catorze va anar eixe llibre. A classe anàvem tots junts, xics i xiques i ens tractaven a tots per iguals. Féiem tots el mateix.

## **•QUÈ FEIA EL MESTRE**

**-En primer lloc que teníeu, MESTRE O MESTRA?**

**-Explicava?**

**-Corregia?**

**-Renyia? O directament anava el calbot?**

**-Quin idioma utilitzàveu a classe?**

**Senyals d'afecte cap als alumnes. Es preocupava per la família?**

## **•PAPER DE LA FAMÍLIA**

**-Els vostres pares parlaven en el mestre sobre els seus fills? Feien reunions?**

**-Quines tècniques eren usades pel professor per a ensenyar-vos les coses? Repetició?**

P: La mestra ens deia per a demà açò i el que no seu sabrà, ho copiarà deu vegades. Eixa era la forma d'ensenyar. Ella feia jerseis, eixa era la seua faena. Li preguntaves alguna cosa, per exemple, senyora Antònia que açò no sé com va. «¡Arreglate!» et deia. Solia castigar molt, jugàvem a galope, i quan venia bé cap a casa. No hi havia eixa ensenyança o eixos horaris com ara, no ens explicaven res, però molt poc. D'eixos problemes que fèiem, com els rius i coses, el Duero, el Tajo, perquè les has fetes moltes vegades, no teníem més que una llapissera, una dotzena de colors i passàvem tota l'època en el mateix. Sempre ens parlava en castellà sempre, la gent ens portàvem bé perquè allò era pa i mel, estar allí 5 hores, tres de matí i dos de vesprada, això era molt bo. Entràvem a les 9 i eixíem a les 12, i de vesprada de 3 a 5. La mestra tenia tracte en la família, podien anar a preguntar-li el que fóra, allí estava, o si la xiqueta no sabia alguna cosa, però sempre li portaves alguna cosa, mitja dotzena d'ous o allò que fora perquè menjara la mestra. La mestra de cara a nosaltres era afectuosa, però segur que nosaltres la cultura era tant poqueta que ens borlàvem del que ella ens deia. Després fèiem labor, fèiem llençols, la bosseta del pa, un joc de taula, fèiem puntets, posar noms a una peça, saber cosir, les vores... que ara no sap cap xica cosir un botó. Això ens ho ensenyaven a l'escola.

## •ACTIVITATS DELS ALUMNES

### -Quines assignatures estudiaves?

Activitats de Matemàtiques.

### -Tipus de problemes?

### -Temàtica d'aquests. Recordes algun?

### -Unitats de mesura. Que treballàveu?

Activitats de Llengua.

Activitats d'Història d'Espanya.

Activitats de Ciències.

### -Religió?

### -Fèieu alguna assignatura diferent de les xiques o dels xics?

## •TREBALLS:

### -Treballs en grup (murals, investigacions, herbaris, col·lecció d'insectes ...)?

### -Activitats de paper i llapis? Fèieu feina en casa? O només en classe?

### -Fèieu eixides de l'escola?

### -Com sabies si estaves aprovat? Fèieu algun tipus d'examen?

### -Assignatura preferida? O menys preferida? Per què?

P: Fèiem Geografia, Matemàtiques, Aritmètica, Ciències... no havíem de fer res a casa, només la lliçó del dia de després. Ma iaia em feia llegir cartes, i mon pare em feia estudiar. Jo li deia, no hi ha llum i en aquesta llum no et veus. L'assignatura que més m'agradava era geografia, en eixa no fèiem exàmens ni res, et preguntava la lliçó i au. Et feia quatre preguntes, ja sabia la que ens tocava perquè sempre començava per aquests, aleshores t'estudiaves eixa i au. De Matemàtiques fèiem problemes, sumar, restar, multiplicar i dividir. Això era el pa de cada dia. Les meues companyes mai en van fer cap de problema, em preguntaven si el tenia i jo el passava. Per a avaluar-nos li ensenyàvem la llibreta, la inspectora no va vindre mai. A mi els càlculs m'agradaven, les labors també, però havies de tindre mà en ella perquè moltes xiquetes no van poder agarrar una agulla, perquè com ella estava allí fent la seua faena no podia. El curs primer de les xiquetes, de tal edat anàvem a llegir. Ens van ensenyar quan vaig entrar, llegies una cartilla xicoteta. A, e, i o u i anar fent. Després un altre. I escriure igual, vam aprendre a escriure en un quadern i les lletres estaven en puntets, un rengló, la a, un de e... si aquell dia el fas bé, feien un altre. Ens feien treballar però si no teu expliquen... d'Història estudiàvem Història d'Espanya i Història sagrada, llegíem i explicàvem, després de memòria i au. Però no res. En geografia fèiem un mapa en paper de barba, i el pintàvem, posàvem dins les serralades... treballàvem tots junts els de la mateixa edat, i si érem molta gent fèiem quatre grups. En grup xarràvem molt i no escoltàvem res. També ens explicàvem molt sobre les plantes, una persona planta un arbret i hem de saber com fer-ho perquè pugue recte, donar-li el que li falte, llevar-li el que li sobre... si fèiem alguna cosa en grup, sempre ens posava repartits els que ella creia que eren més bons. Vam fer una excursió una

vegada a Tírig el dia de Santa Quitèria, en el cotxe de pubill, en els que portàvem els conills. Pareixia que mon anàvem a París, allí ja ens esperàvem com si nosaltres fórem... vam veure el poble i au, era la patrona, vam anar a missa. No teníem diners per a anar per ací. Mai ens van fer cap examen, ja ho veia el que sabia alguna cosa o no. No sabíem ni el que era un examen. Ens puntuaven però res, la lliçó de cada dia. En el moment que ens cridaven a la taula ja sabies qui era el millor o el pitjor. L'ordre era pel llest que eres, i com no t'agradaven que et passaren davant teu estudiaves. A casa no fem res, la lliçó. Fes una còpia o un resum de la lliçó posàvem un dibuixet i au. La que menys la labor, perquè no sabíem res. Els xics de labor no en feien, la labor no la vam fer ni nosaltres quasi.

#### •MOBLES (MOBILIARI)

-Com era l'atmosfera?

-Com eren els mobles (Pupitre, pissarra, mapes, esquelet...)?

-Era lluminosa la classe?

-Teníeu plantes? Plantàveu vosaltres?

-Calefacció? Estiu/hivern

P: una taula per a la mestra, i dos grups de taules a cada costat. Quan no hi havia per a tots els més menuts es portaven una cadireta menudeta i una tauleta i a escriure allí damunt. Ens entretenien allí. Vam anar fins al 8 als menuts i després als grans. Una era l'escola dels pàrvuls i l'altra l'escola dels grans. La classe tenia molta llum, les que donen al carrer de la font vella, els baters estaven darrere. De plantar no fèiem res, i de calefacció un fogonet en brases, i una estufa al mig. Hi havia dies que anaves i estava tot nevat, no hi havia cap cotxe, a peu i quan entraves tenies tots els peus banyats. Quan arribava a classe el braseret ja estava apagat, perdíem una estoneta quan s'apagava eixint al pati i posant dues fustes, però valia més allò que la classe. Tel posaves davant dels peus i t'escalfaves. A l'estiu no el coneixies, les vacances s'acaben a sant Joan, s'acabaven les classes i a jugar. No feia molta calor a les classes, teníem ganes de jugar.

#### •PATI

-Fèieu pati?

-Com era el pati?

-Gran-menut?

-A què jugàveu?

-Portaveu l'esmorzar de casa?

P: Teníem un pati molt gran, tot estava ple de coses per a jugar, les escoles. Fèiem pati al matí i de vesprada un per a anar al lavabo. Al matí estàvem mitja hora o tres quarts, no teníem res per a menjar, una mandarina o una taronja i au, i si no esmorzaves a casa. El pati és el mateix que ara, on fan el ball, la part de fora. Nosaltres jugàvem a *galope*, a boli, a la boleta i a les agulletes de cap. Al pati jugàvem tots junts, estàvem separats a classe. El pati estava tancat. A la corda, a saltar, de joguets bons no en teníem.

## •HORARIS (DISTRIBUCIÓ DEL TEMPS)

**-En cas de viure lluny de l'escola, a quina hora us alçàveu?**

**-Quant de temps dedicàveu a cada cosa?**

**-Paràveu a dinar?**

P: a l'escola només escrivíem i treballàvem, copia açò i explica allò. Si t'enganyaves a repetir-ho, nosaltres no fèiem cas de res. Teníem marcat el que fèiem en cada moment, no seu inventava el mestre. Sabíem el que fèiem en cada moment. De vesprada quan eixíem de l'escola el "Cara al Sol" i a cantar. De matí ens alçàvem a les 8, depenent de si havíem de fer sèmola, o una llesca de pa torrat per a menjar alguna cosa, no hi havia res a casa, encara et donaven el millor que tenien, ametles, figues, o les sobres de la nit. El d'ara és un luxe, ho necessitàvem i no estava. Paràvem per a dinar i a les 3 tornàvem a l'escola.

## •MATERIALS I QÜESTIONS TECNOLÒGIQUES

Materials (llapis, goma, cartilla, enciclopèdia...)

**-Motxilla o teníeu les coses en classe?**

P: de materials teníem una llapissera, una goma i la ploma. El material el portàvem de casa, en una motxilla, també portaven el plumier, els colors... i no teníem res més. Tota la vida vaig portar el mateix, si teníem colors passaven dels germans, i compartíem entre nosaltres, no tots tenien colors. Ara veig els meus néts i porten molts colors, abans no teníem la meitat de la meitat.

## •MALIFETES

**-Fèieu malifetes en classe?**

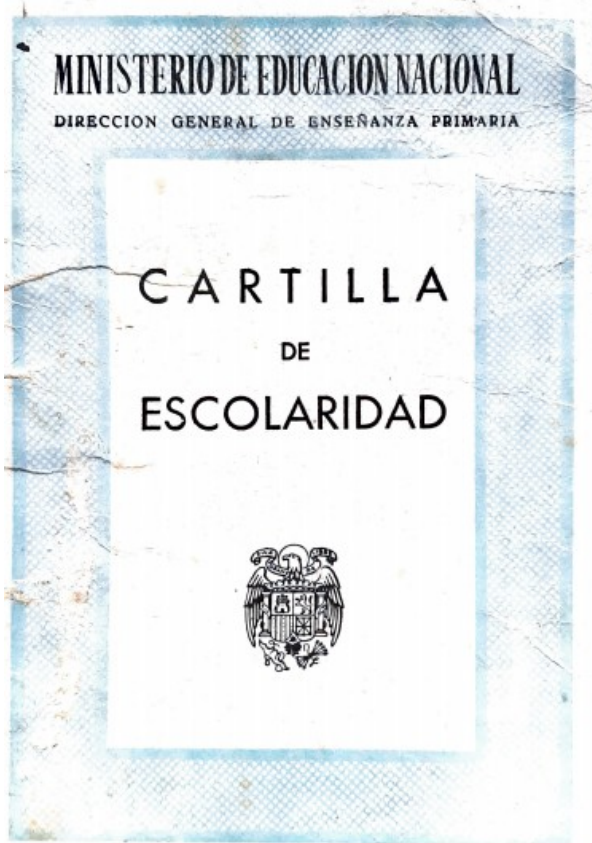
P: nosaltres no fèiem res de debò, de broma ni mitja.

**-Si les coses haguessen sigut més fàcils, hagueres seguit estudiant?**

P: Nosaltres realment el problema que vam tindre és que la nostra mestra no tenia només al cap ensenyar-nos, ella tenia més faenes, i nosaltres llavors no demostràvem que teníem ganes d'aprendre.

# IMATGES ANTIGUES

Imatge 1: Portada cartilla escolar



Imatge 2: Cartilla escolar

INSPECCION DE ENSEÑANZA PRIMARIA

Provincia de CASTELLON 15 SEP 1954

Registrado con el número 54  
El Inspector Jefe,  
*[Signature]*  
254-29

DETALLE DE LAS CALIFICACIONES

|                    |          |
|--------------------|----------|
| Suspenseo.....     | 0 a 1    |
| Aprobado.....      | 2 y 3    |
| Buena.....         | 4, 5 y 6 |
| Notable.....       | 7 y 8    |
| Sobresaliente..... | 9 y 10   |

ESCUELA Nacional Mixta de Niños  
Localidad Cati  
Provincia Castellón

Apellidos Sarrián Poca  
Nombre Jose Daniel  
Fecha de nacimiento 12 Febrero 1945  
Naturaleza Cati  
Provincia Castellón  
Domicilio C. S Roque  
Nombre del padre o tutor Jose M  
Profesión Labrador  
Nombre de la madre Mercedes  
Fecha de iniciación de la escolaridad 1949  
Fecha de término de la escolaridad

Observaciones:

*[Two small stamps at the bottom left: 'MOTIVOS PARA RECONOCER' and 'MOTIVOS PARA RECONOCER']*

Imatge 3: Enciclopèdia

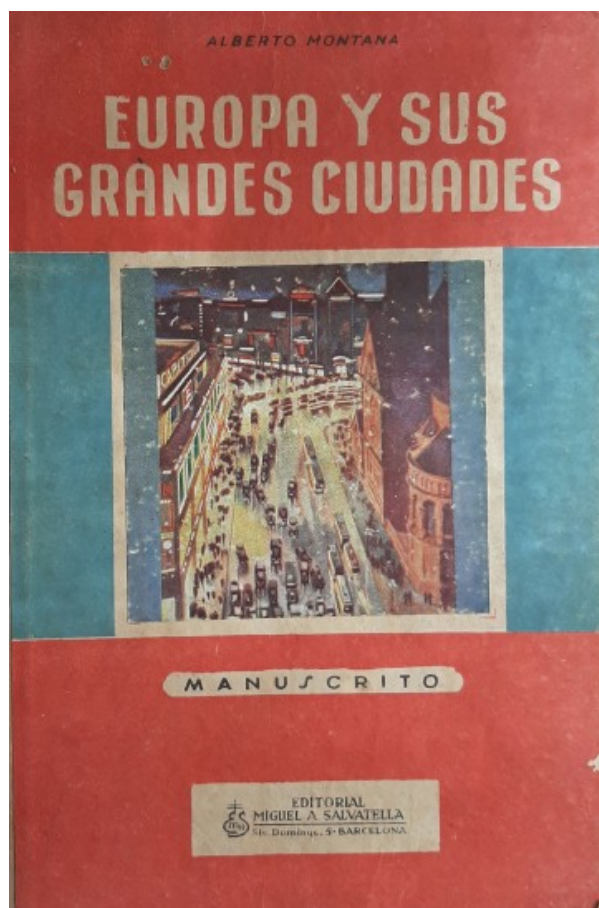


Imatge 4: Enciclopèdia





*Imatge 5: Manuscrit*



*Imatge 6: Parvulari Catí*



**Imatge 7: Classe xiques Catí**



**Imatge 8: Escola Hostal del Mestre**



**Imatge 9: Escola de Catí**



**Imatge 10: Xiquets Escola de Catí**



Imatge 11: Xiquets Escola de Catí

